

# Lideratge mediambiental en el sector cultural i creatiu català

Informes CoNCA  
IC19 (2020)



Generalitat  
de Catalunya

## Co NCA

Consell Nacional  
de la Cultura i de les Arts

© Generalitat de Catalunya, 2020

El document *Lideratge mediambiental en el sector cultural i creatiu català*, inclòs a la col·lecció «In-formes CoNCA», ha estat elaborat per Julie's Bicycle a petició del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA) i amb la col·laboració de l'Institut Català de les Empreses Culturals.

Document aprovat pel Plenari del CoNCA el 26 de febrer del 2020.

Plenari:

Vinyet Panyella i Balcells, presidenta  
Margarida Troguet i Taull, vicepresidenta  
Jordi Font i Cardona, secretari  
Salvador Casals i Romagosa, vocal  
Edmon Colomer Soler, vocal  
Núria Iceta Llorens, vocal  
Miriam Porté Solano, vocal

Autora: Laura Pando Martínez, Julie's Bicycle

Coordinació i edició: Ramon Castells Ros

Traducció i correcció lingüística: Tau Traduccions SL

Disseny i maquetació: [www.vitaminadisseny.cat](http://www.vitaminadisseny.cat)

Agraïm a totes les persones que han contestat l'enquesta que ha servit per realitzar aquest informe, molt especialment a les persones amb les quals ens hem reunit per conèixer les seves pràctiques mediambientals dintre de la seva organització: Carme Lanuza, Montse Méndez i Begoña Romero, de BSM. Barcelona Serveis Municipals; Ione Hermosa i Unai Arrieta, de La Central del Circ; M. Neus Montserrat i Jordi Gual, de la Biblioteca Montserrat Abelló; Jordi Abelló, del Museu Nacional d'Art de Catalunya; Mar Carrera i Jordi Panyella, de Pol·len Edicions; Xavier Sagrera, del Gran Teatre del Liceu; Isabel Vidal, del Grup Focus; Elisenda Poch, Josep Desquens i Joan Insua del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona; Maxi Ruiz i Mònica Otaduy de Primavera Sound; i Ascensi Mir i Montserrat Tort de l'Institut de Cultura de Barcelona.

L'equip tècnic del CoNCA està integrat per: Sílvia Muñoz d'Imbert (directora), Jordi Auladell Marquès, Lúdia Benito Porté, Gemma Carbonell Jorquera, Ramon Castells Ros, Jesús Fernández Acebal, Cèlia Garcia Trujillo, Àngels Giráldez González, Ana C. Loayza Martín, Lluisa Sala i Tubert i Joan Torrent Pérez.

El document *Lideratge mediambiental en el sector cultural i creatiu català*, editat pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA), està subjecte a una llicència de Reconeixement-NoComercialCompartirigual 4.0 Internacional de Creative Commons. Se'n permet la còpia, la distribució, la comunicació pública i la creació d'obres derivades, sense ús comercial i sempre que se'n reconegui l'autoria i es mantingui la llicència en les noves creacions.



Podeu descarregar la versió electrònica d'aquest informe a [conca.gencat.cat](http://conca.gencat.cat).

Barcelona, abril de 2020

## ÍNDEX DE CONTINGUTS

---

<b>INTRODUCCIÓ .....</b>	<b>5</b>
Objectius .....	8
Metodologia .....	8
Segmentació del sector .....	9
El sector cultural català.....	10
La cultura com a eina de canvi social .....	11
Aspectes destacats de la recerca .....	12
<b>RESULTATS DE L'INFORME.....</b>	<b>15</b>
Perfil del sector.....	17
Acció ambiental - Present.....	22
Acció ambiental - Ambicions .....	39
Acció ambiental - Visió conjunta .....	44
<b>CONCLUSIONS I RECOMANACIONS .....</b>	<b>49</b>
Claus per incorporar l'acció climàtica i la sostenibilitat mediambiental de manera transversal en les estratègies culturals .....	52
1. Mesurar els impactes.....	53
2. Objectius de reducció i plans d'acció.....	54
3. Formació i coneixement.....	54
4. Col·laboracions estratègiques.....	55
5. Finançament.....	56
Per on començar? Recomanacions i recursos disponibles per a les organitzacions culturals y creatives.....	58





## Introducció



## INTRODUCCIÓ

---

El 12 de desembre de 2015 va veure la llum l'Acord de París, un moment històric de negociacions i cooperació climàtica global. Representants de 195 països es van comprometre a dedicar els esforços necessaris per mantenir l'escalfament global per sota de 2 °C i, si pot ser, no sobrepassar 1,5 °C respecte dels nivells preindustrials.

A l'octubre de l'any 2018, el Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (IPCC)<sup>1</sup> va publicar un informe especial que analitza les conseqüències de sobrepassar aquest lílindar de temperatures i les diferències entre superar-lo en 1,5 °C o en 2 °C. És difícil reproduir amb paraules el canvi d'escenari global que s'esdevindria, però gràcies a aquest informe sabem que s'incrementarien la intensitat i la freqüència de successos com ara sequeres i pluges torrencials, els quals, òbviament, impactarien de manera severa en la vida de milions de persones, ja que augmentarien els nivells de pobresa, fam i desigualtat.

La conclusió és clara: si volem assegurar un desenvolupament sostenible que garanteixi societats pròsperes i equitatives, així com estabilitat política i econòmica, hem d'implementar canvis d'una profunditat sense precedents en tots els àmbits de la nostra societat. Aquests canvis han de produir-se de manera urgent; més concretament, durant els propers deu anys.

La crisi de biodiversitat, igualment severa, se suma al complex repte del canvi climàtic. L'abast d'aquesta crisi es va revelar a principis del 2019 amb l'informe *Avaluació global de l'estat de la biodiversitat i els serveis dels ecosistemes*, dut a terme per la Plataforma Intergovernamental sobre Biodiversitat i Serveis dels Ecosistemes (IPBES)<sup>2</sup>. Aquest document ofereix una visió alarmant sobre l'efecte devastador que l'activitat humana té en la resta d'éssers vius del planeta, amb més d'un milió d'espècies en perill d'extinció, una xifra que no s'havia assolit mai en la història de la humanitat.

Aquest informe ens indica que hi ha una connexió estreta i directa entre les crisis ecològiques, les crisis de drets humans i el nostre model actual de sistemes socials i econòmics.

El lideratge de Catalunya en aquesta àrea va quedar patent el 14 de maig de 2019, quan la Generalitat va declarar l'emergència climàtica i es va comprometre a plantejar compromisos que comportin accions concretes per mitigar els efectes del canvi climàtic.<sup>3</sup>

Aquest pas decisiu requereix l'acció de tots els agents de la societat per albirar un nou model social no només que no danyi, sinó que regeneri. Això ens presenta un repte creatiu, un salt qualitatiu i imaginatiu en què tots haurem d'adaptar el nostre sistema de valors i reconfigurar els nostres ideals d'equitat i riquesa.

El Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA), com a assessor del Govern català en matèria de polítiques culturals, reconeix que la comunitat cultural i artística es troba en una posició privilegiada per encarnar l'acció ambiental i impulsar la transformació a la qual ens enfrontem a través de la recerca de models de producció sostenibles i creant mecanis-

---

1 Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic <https://www.ipcc.ch/>

2 Plataforma Intergovernamental sobre Biodiversitat i Serveis dels Ecosistemes <https://ipbes.net/>

3 *Declaració de l'emergència climàtica del Govern català* <https://web.gencat.cat/ca/detalls/article/El-Govern-declara-formalment-lemergencia-climatica>.

mes de regeneració social i ecològica. El CoNCA assumeix que per accelerar la transició ecològica calen polítiques culturals que coordinin i fomentin les respostes i eines necessàries per fer front als reptes mediambientals, socials i econòmics actuals.

En aquest context, el CoNCA, en col·laboració amb l'Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC), va encarregar aquest informe a Julie's Bicycle,<sup>4</sup> l'organització líder al Regne Unit en matèria d'acció climàtica i ambiental dins del sector cultural i creatiu.

Aquest informe té com a ambició dotar el sector d'una eina de diagnòstic d'acció ambiental que pugui proveir de recomanacions que ajudin a la presa de decisions adaptades als reptes mediambientals, socials i econòmics als quals ens enfrontem, fomentant valors sostenibles que generin coneixement, capacitats, talent i resiliència dins el teixit cultural i artístic de Catalunya.

## Objectius

- Obtenir una diagnosi del punt en què es troba el sector cultural català en matèria d'actituds, coneixements i implementació d'estratègies sostenibles i acció climàtica.
- Identificar bretxes d'actuació, motivació i coneixement, així com obstacles, oportunitats i possibles àrees d'intervenció (immediates, a curt termini i a llarg termini).
- Oferir un conjunt de recomanacions a nivell de política cultural basades en els resultats de l'informe que identifiqui àrees d'oportunitat i intervenció per al foment d'activitats creatives i equipaments culturals sostenibles.
- Apropar la noció i l'ambició sobre el que és possible i impulsar el lideratge cultural en matèria d'acció ambiental al territori català, prenent com a referent els exemples de bones pràctiques.

## Metodologia

- Enquesta de sector (mostra àmplia / de llarg abast) de caràcter anònim per identificar tendències, actituds, coneixements, fortaleses, ambicions i obstacles en l'àmbit de la pràctica i la gestió culturals sostenibles.

El qüestionari utilitzat va ser creat per Julie's Bicycle, seguint criteris ja desenvolupats en els seus informes de sector al Regne Unit, i va rebre el nom de *Creative Climate Census*.<sup>5</sup> Es va adaptar al context i la realitat del sector cultural català amb la col·laboració del CoNCA i l'ICEC a fi que esdevingués una eina adequada per explorar el nivell d'activitat i les percepcions al voltant de l'acció ambiental en el sector cultural català. L'informe es va presentar públicament en un esdeveniment celebrat el 9 d'octubre de 2019 i la distribució es va realitzar de manera digital a través de les principals associacions i xarxes professionals del sector cultural català.

---

4 Julie's Bicycle és una organització mediambiental sense ànim de lucre la missió de la qual és impulsar pràctiques sostenibles en el sector cultural i creatiu amb dos clars objectius: alinear el sector amb la consecució d'objectius de reducció d'impactes ambientals internacionals i empoderar la veu de les arts i la creativitat per transformar el discurs al voltant de les crisis climàtiques i ecològiques. Julie's Bicycle treballa en col·laboració amb el Consell de les Arts d'Anglaterra des de fa més d'una dècada. <https://juliesbicycle.com>.

5 *Creative Climate Census 2018* - <https://juliesbicycle.com/resource-creative-climate-census-2018/>.



L'enquesta va rebre 666 respostes en total, de les quals 376 es van considerar vàlides. De les 290 entrevistes que es van considerar com a no vàlides, un 91 % corresponen a respostes que no van passar de la primera secció del qüestionari, un 7 % són respostes repetides i la resta provenen d'organitzacions de fora de Catalunya.

- Paral·lelament a l'elaboració de l'enquesta, amb l'ànim de capturar exemples qualitatius, es van realitzar un total de nou entrevistes personals a diferents agents culturals que han demostrat lideratge en la implementació d'accions, missatges i valors mediambientals en les seves organitzacions. Aquestes entrevistes van aprofundir en les motivacions, els resultats i els coneixements desenvolupats per aquests professionals. La selecció d'aquest grup la van realitzar l'ICEC i el CoNCA i les entrevistes van ser conduïdes per Julie's Bicycle i CoNCA.

## Segmentació del sector

En el procés de definir l'àmbit de l'informe, es van determinar dos nivells de segmentació del sector: el primer en funció de les disciplines artístiques i/o culturals dins de l'àrea d'acció del CoNCA i de l'ICEC, i el segon enfocat al tipus d'activitat desenvolupada.

En la segmentació per disciplines artístiques, s'ha treballat amb una estructura clàssica de grans sectors culturals i s'hi ha introduït una major aproximació a les diferents pràctiques a partir de la definició de subdisciplines. A més, s'ha tingut en compte que la digitalització incideix en major o menor mesura i de manera transversal en totes les disciplines i subdisciplines definides.

**Taula 1: Agrupació dels agents del sector sota les disciplines i subdisciplines artísticoculturals següents**

Disciplines	Subdisciplines	
Arts escèniques	Teatre / Dansa / Circ	DIGITAL
Música	En viu / Enregistrada	
Editorial	Llibreries / Editorials	
Cinema i audiovisual	Cinema / TV	
Arts visuals	Galeries / Artistes / Fires	
Videojoc i cultura digital	Editors / Desenvolupadors	
Museus i patrimoni	Museus / Jaciments / Monuments	
Cultura popular	Ateneus / Entitats culturals	
Cultura de proximitat	Biblioteques / Centres cívics	
Activitats multidisciplinàries		

Font: elaboració pròpia.

La segmentació per tipus d'activitat és important per poder unificar impactes en el context de totes les disciplines i proposar accions transversals. En alguns casos es tracta de fases productives tradicionals i, en d'altres, d'espais on es propicia l'activitat, però totes serveixen per caracteritzar els impactes mediambientals. Es va convenir que les diferents

activitats que realitza el sector cultural i artístic són la creació i la recerca; la producció; la logística i la distribució; els edificis, sales i oficines; els festivals; i les gires.

**Taula 2: Tipus d'activitats per a cada disciplina**

	Creació i recerca	Producció	Logística i distribució	Edificis, sales i oficines	Festivals	Gires
Arts escèniques						
Música						
Editorial						
Cinema i audiovisual						
Arts visuals						
Videojoc i cultura digital						
Museus i patrimoni						
Cultura popular						
Cultura de proximitat						
Activitats multidisciplinàries						

Font: elaboració pròpia.

Nota. «Creació» és la fase d'ideació d'un contingut cultural, mentre que per «producció» s'entén la fase de materialització d'aquest contingut creatiu per aconseguir un producte cultural. En alguns sectors també es parla de recerca com un procés creatiu.

La categoria «activitats multidisciplinàries» inclou tots aquells projectes que comprenen més d'una disciplina.

## El sector cultural català

El sector cultural i creatiu és reconegut com a motor clau de l'economia, així com una eina important de canvi social. Per aquest motiu, convé fer ressaltar la contribució i el paper que ha de jugar amb caràcter general en la consecució dels objectius sostenibles internacionals i la lluita contra la crisi climàtica i ecològica.

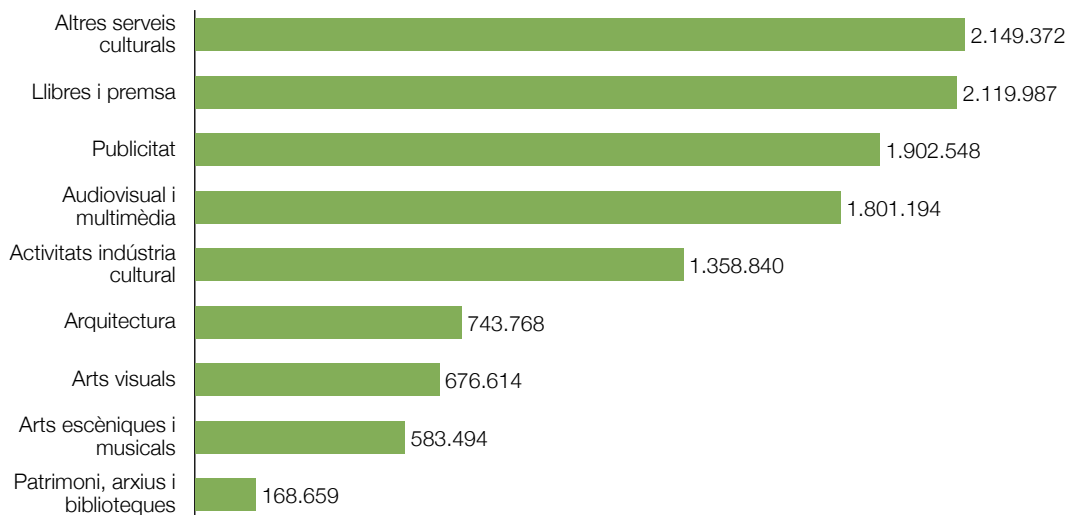
L'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) ofereix una estadística de síntesi<sup>6</sup> on es recull «un conjunt de magnituds i indicadors econòmics rellevants de les empreses de l'àmbit cultural». Aquest document indica que «la xifra de negoci del sector cultural de Catalunya va ser d'11.504 milions d'euros el 2017, que representen un augment del 6,3 % respecte de l'any anterior». Amb l'objectiu d'emmarcar aquesta dada, es pot dir que el sector cultural genera 1,3 milions d'euros cada hora. Les dades macroeconòmiques del 2017 també indiquen que «aquest sector va ocupar 104.725 persones, un 0,9 % més que l'any anterior, i el seu valor afegit brut arribà a 4.438 milions d'euros, xifra que suposa un increment del 13,4 % respecte de la xifra d'un any abans».

6 Institut d'Estadística de Catalunya, *Estadística i comptes de les empreses culturals*: <https://www.idescat.cat/pub/?id=empcult>.

## La cultura com a eina de canvi social

El sector cultural i creatiu no és solament un motor econòmic, sinó també una eina de canvi social, com així ho reconeix la Unió Europea, que li reconeix «un paper important en la consecució dels objectius de les estratègies europees clau, com Europa 2020».

**Gràfic 1: Volum de negoci de les empreses culturals catalanes per dominis, en euros. 2017**



Font: Institut d'Estadística de Catalunya, *Estadística i comptes de les empreses culturals*.

Aquestes estratègies representen l'agenda europea de creixement i ocupació en aquesta dècada i posen un èmfasi especial en el fet que el creixement sigui intel·ligent, sostenible i inclusiu per millorar la competitivitat i productivitat d'Europa en una economia de mercat basada en valors socials i sostenibles. Per assolir aquest objectiu, la Unió Europea ha adoptat objectius en cinc àrees:

- Ocupació
- Recerca i desenvolupament
- Canvi climàtic i energia
- Educació
- Pobresa i exclusió social

Més enllà d'aquests objectius 2020, en el marc internacional d'acció climàtica i desenvolupament sostenible, l'Acord de París i l'Agenda 2030 ens ofereixen disset Objectius de desenvolupament sostenible. Durant la Cimera del Canvi Climàtic celebrada a Polònia el 2018 (COP24) es va ratificar de manera formal el paper de la cultura<sup>7</sup> per sensibilitzar i educar la ciutadania a escala global per a la consecució de l'Acord de París:

[...] Refermant el paper clau que un gran nombre de persones i entitats interessades — com ara governs nacionals, regions, ciutats, institucions educatives i culturals, museus, sector privat, organitzacions intergovernamentals, organitzacions no governamentals, organitzacions internacionals, responsables polítics, científics, mitjans de comunicació, professors, joves, dones i pobles indígenes — fan en l'Acció per a la Potenciació del Clima [...]

## Aspectes destacats de la recerca

L'informe representa una imatge prou fidel de l'estat en què es troba el sector cultural català pel que fa a actituds, coneixements i implementació d'estratègies sostenibles i acció climàtica. El balanç general és positiu, ja que s'han trobat molts exemples de lideratge en el sector, així com clares oportunitats d'intervenció i suport. A continuació s'indiquen alguns aspectes destacats de la recerca realitzada:

### Percepcions

- El 67 % de les organitzacions enquestades creuen que la sostenibilitat mediambiental és rellevant per als objectius de l'organització a la qual representen i un 87 % considera que la seva organització pot incidir de forma positiva en la sostenibilitat ambiental.
- El 86 % preveu que els aspectes ambientals guanyaran importància dins de l'organització en els propers tres anys.
- El 88 % considera que la sostenibilitat mediambiental és rellevant per als objectius del sector cultural i creatiu, mentre que la meitat dels enquestats creuen que l'acció del sector cultural en matèria d'acció mediambiental és més o menys similar a la d'altres sectors econòmics.
- El 55 % de les organitzacions consideren que fa més o menys el mateix que la resta del sector en matèria d'acció ambiental i un 18 % que fa més que la majoria.
- El sector cultural comença a percebre els beneficis de l'acció ambiental: un 32 % ha identificat estalvis financers a través de la gestió eficient de recursos, un 29 % ha observat millores en el benestar i la moral de l'equip com a conseqüència d'aplicar accions per reduir l'impacte ambiental de les seves activitats i un 19 % reconeix millores en el perfil i la reputació de l'organització.

---

<sup>7</sup> Naciones Unidas, *Ways of enhancing the implementation of education, training, public awareness, public participation and public access to information so as to enhance actions under the Paris Agreement*: [https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cp24\\_auv\\_L.3\\_edu.pdf](https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cp24_auv_L.3_edu.pdf)

## Oportunitats

- Un 36 % de les respostes indiquen que la seva organització té un pla d'actuació mediambiental, però només el 14 % d'aquests admet tenir-lo actualitzat.
- El 52 % de les organitzacions que han respost l'enquesta no pertany a cap grup o fòrum de col·laboració en matèria de sostenibilitat mediambiental.
- Només el 13 % de les organitzacions mesura sempre els impactes ambientals relacionats amb la seva activitat i utilitza els resultats d'aquestes mesures per informar sobre l'estratègia, la planificació i les intervencions amb vista al futur.
- Un 25 % afirmen que la manca de coneixements en la matèria és el principal motiu de la manca d'acció en les seves organitzacions, mentre que un 35 % declara que ni tan sols ho havia considerat.
- El 85 % de les organitzacions no han assignat un càrrec de responsabilitat per al seguiment de les mesures mediambientals i el 56 % ni tan sols inclouen la sostenibilitat mediambiental en cap de les descripcions de treball a l'empresa. Aquestes dades tenen un reflex en el baix percentatge d'organitzacions que tenen un pla d'acció ambiental actualitzat (només un 14 %).
- La sostenibilitat mediambiental va ser destacada com una de les seves tres prioritats per tan sols el 14 % de les organitzacions enquestades. S'ha demostrat que l'acció ambiental genera múltiples sinergies i beneficis que repercuteixen de manera positiva en altres aspectes de l'organització, especialment aquells que aquest informe identifica com a prioritats del sector:
  - la realització de programes creatius (48 %)
  - el desenvolupament de públic, visitants i consumidors (45 %)
  - l'increment del compromís amb la comunitat (34 %)
  - generació de nous ingressos (28 %)
- Un 25 % indica en les seves respostes que l'increment de la reputació es presenta com una de les prioritats organitzatives. No obstant això, més de la meitat no comunica externament els esforços realitzats en matèria de sostenibilitat mediambiental.

## Lideratge

- Durant la distribució de l'enquesta, es va indicar que aquesta hauria de ser emplenada per la persona més involucrada en acció mediambiental dins de l'organització. Les dades resultants de l'enquesta indiquen un alt grau d'implicació de l'equip directiu en matèries ambientals (50 % de les persones que han respost l'enquesta ocupa llocs de direcció i/o gerència i 13 % són responsables de projectes).
- Existeixen senyals que la sostenibilitat mediambiental està present en la presa de decisions estratègiques:
  - El 33 % té en compte la sostenibilitat en la reforma d'edificis o en les inversions que es realitzen.
  - El 31 % considera la sostenibilitat en la producció de les activitats que es realitzen.

- El 28 % sempre té en compte la sostenibilitat quan es seleccionen proveïdors o prestadors de serveis.
- El 24 % introdueix decisions referents a la sostenibilitat mediambiental en la presa de decisions creatives.
- Principals accions que les organitzacions enquestades realitzen sempre:
  - Reducció, reutilització i reciclatge de materials (64 %).
  - Mesures per a l'eliminació de plàstics d'un sol ús (47 %).
  - La gestió responsable del consum d'aigua (42 %).
  - Promoció d'un comerç just i sostenible (39 %).
  - Gestió responsable del consum d'energia (36 %).
- El nivell d'efectivitat percebut de les actuacions és molt alt: un 90 % dels enquestats declara que les iniciatives que s'han posat en marxa han estat reeixides.

## Resultats de l'informe





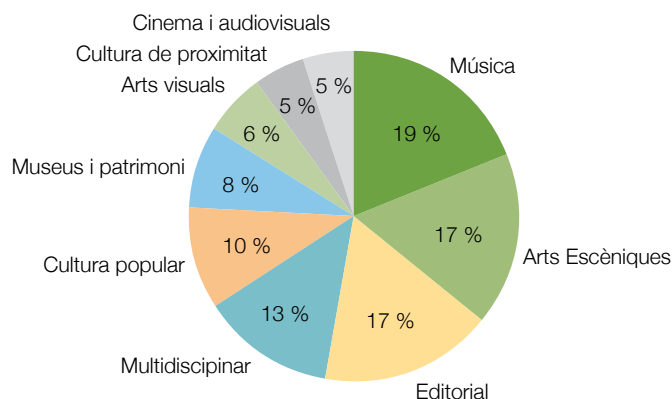
## PERFIL DEL SECTOR

La majoria de les organitzacions que van participar en l'enquesta pertanyen a l'àmbit privat, concretament, el 67 %; el 19,5 % provenen del sector públic, i el 13,5 % restant són organitzacions no governamentals.

### Disciplines

Les organitzacions dedicades a la música en viu són les que més han respost el qüestionari —un 19,7 %—, seguides de les organitzacions dedicades a les arts escèniques —un 17 %— i de les de l'àmbit editorial —un 16,7 %. Cal destacar que un 13,3 % es van identificar dins de la categoria interdisciplinària.

**Gràfic 2. Participants de l'enquesta segons disciplina, en percentatge**



Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'enquesta de lideratge mediambiental del sector cultural a Catalunya (a partir d'ara, «l'enquesta»). Només s'han considerat les respostes vàlides.

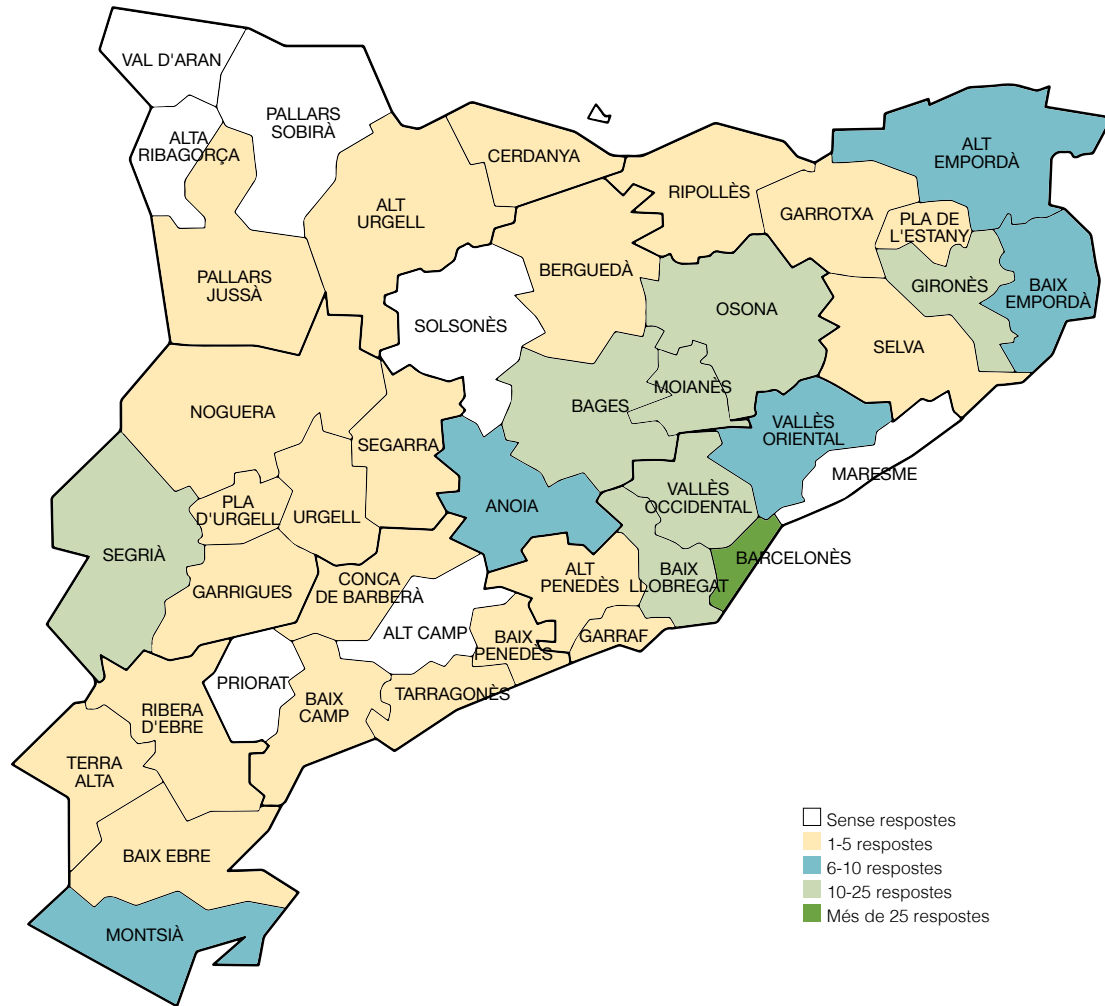
Nota. Les organitzacions dedicades a la música en viu aporten un 19,2 % de les respostes; per contra, les respostes d'organitzacions del sector de la música enregistrada només suposen el 0,5 %. Per aquest motiu, en aquest informe s'estudiaran conjuntament sota l'etiqueta genèrica «Música» (19,7 %).

La disciplina «videojoc i cultura digital» no es té en compte perquè cap organització s'ha identificat dintre d'aquesta categoria.

### Geografia

La majoria de les respostes provenen d'organitzacions localitzades a la província de Barcelona (79 %), seguides de les situades a Girona (9 %), Lleida (6 %) i Tarragona (6 %). Aquesta distribució de respostes encaixa en línies generals amb el percentatge de població existent en les diferents províncies del territori català (Barcelona: 74 %; Girona: 10 %; Lleida: 6 %; Tarragona: 11 %).

**Mapa 1. Participants de l'enquesta segons distribució territorial**



Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta.

## Responsabilitats

La introducció de l'enquesta indicava que havia de ser contestada per la persona més involucrada en l'acció mediambiental dins de l'organització. El 50 % de les persones enquestades ocupen llocs de direcció i/o gerència, percentatge que, sumat al 12,5 % de respostes procedents de responsables de projectes, indica un alt grau d'implicació de l'equip directiu en matèries ambientals.

En la taula 3 s'estableix una comparativa de les respostes recollides durant un informe similar efectuat al Regne Unit, on des del 2012 el compromís ambiental és un requeriment per a l'atorgament de subvencions públiques per part de l'Arts Council England (ACE).

**Taula 3. Persones que han contestat l'enquesta segons el seu càrrec dins l'organització. Comparativa amb l'enquesta *Creative Climate Census 2018*<sup>8</sup>**

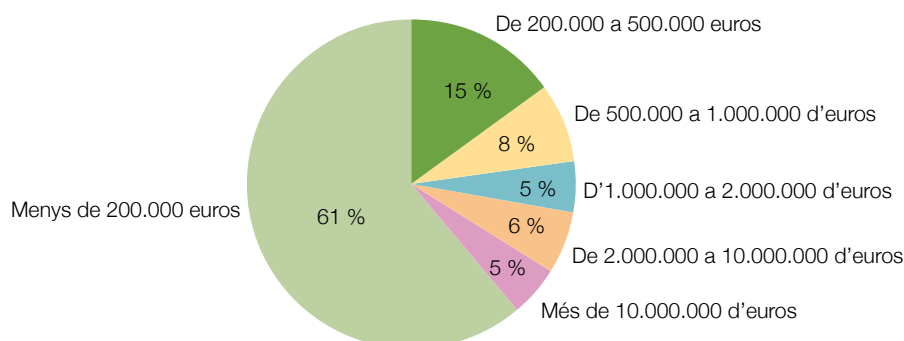
Enquesta Catalunya 2019		<i>Creative Climate Census 2018</i>	
Director / director executiu	39,4 %	<i>Executive Director/Director</i>	47 %
Gerent	10,6 %	<i>Senior Management</i>	30 %
Responsable de projectes	12,5 %	Altres	23 %
Administració i suport	8,2 %		<b>100 %</b>
Comunicació i màrqueting	2,1 %		
Equip creatiu	4,8 %		
Altres	22,3 %		
	<b>100 %</b>		

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'enquesta i de *Creative Climate Census 2018*

## Ingressos

El 61,4 % de les organitzacions enquestades generen uns ingressos inferiors a 200.000 euros anuals i el 28,2 % tenen uns ingressos anuals d'entre 200.000 i 2 milions d'euros. Només el 4,5 % indiquen que els seus ingressos anuals superen 10 milions d'euros.

**Gràfic 3. Participants de l'enquesta segons ingressos anuals, en percentatge**

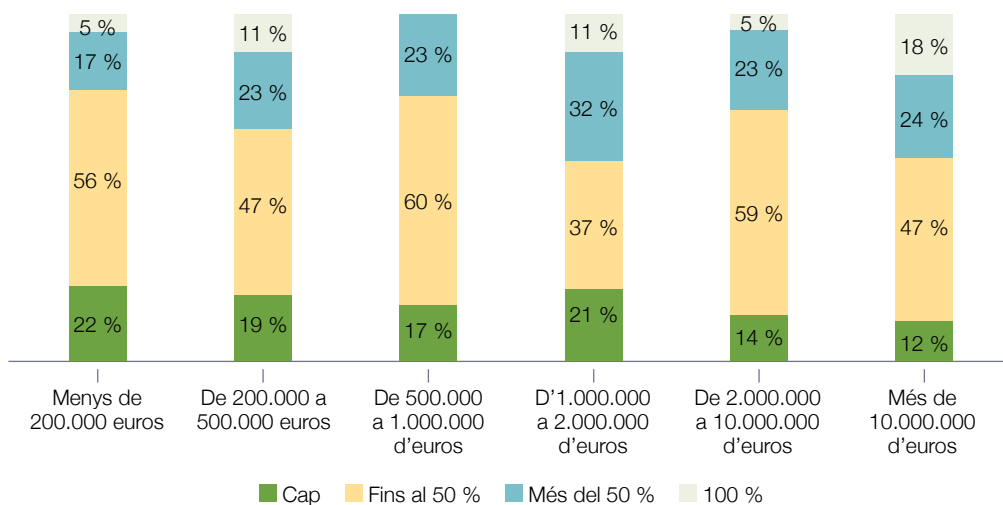


Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

Pel que fa a la procedència del finançament, gairebé un 80 % de les organitzacions enquestades rep subvencions públiques, tot i que només en un 43 % més del 25 % dels ingressos procedeixen de recursos públics i un 6 % obté tots els ingressos de recursos públics.

8 *Creative Climate Census 2018* <https://juliesbicycle.com/resource-creative-climate-census-2018/>

**Gràfic 4. Participants de l'enquesta segons els trams d'ingressos anuals i recursos públics rebuts, en percentatge**



Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

## Activitat creativa

Per entendre millor d'on provenen els impactes ambientals dins de cada sector o disciplina, es va realitzar una segmentació basada en la naturalesa de les activitats realitzades en les organitzacions.

**Taula 4. Impactes mediambientals per activitat**

Impacte		Creació i recerca	Producció	Logística i distribució	Edificis i sales	Oficines	Festivals	Gires
		Energia (xarxa)						
Energia (generadors)								
Aigua								
Catering								
Marxandatge								
Materials (producció)								
Residus								
Transport (empleats)								
Transport (artistes)								
Transport (audiències)								
Transport (equips / materials)								
Emmagatzematge								
Allotjament								

Font: elaboració pròpia.

Gairebé la meitat de les organitzacions enquestades va definir com a activitat principal la producció (44,6 %), i el 38,5 %, la creació (38,5 %). Només un 5 % va afirmar que basa la seva activitat diària en edificis, sales o oficines, però després d'estudiar els perfils dels enquestats es calcula que el percentatge d'organitzacions que duen a terme les seves operacions dins d'un edifici o una oficina física es troba entre el 80 i el 90 %.

## ACCIÓ AMBIENTAL – PRESENT

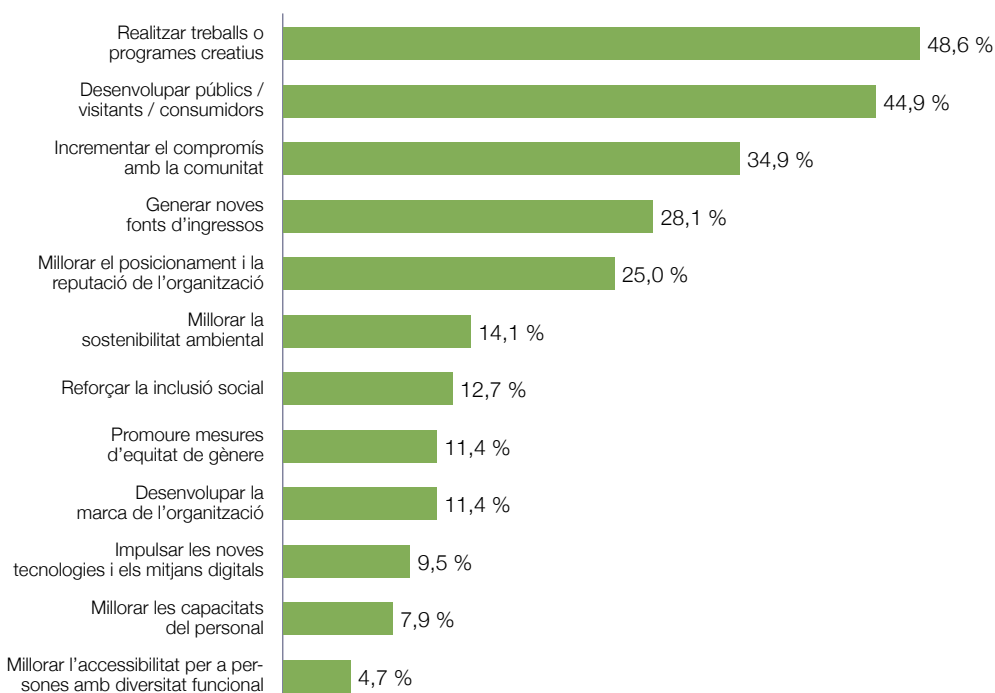
En aquesta secció s'analitza les prioritats actuals que les organitzacions culturals tenen envers a la sostenibilitat mediambiental. També s'indaga sobre els canvis que han tingut que assumir per la implementació d'aquestes mesures mediambientals, les dificultats que s'han trobat i els beneficis obtinguts.

### Prioritats generals

El sector cultural s'enfronta a múltiples reptes i ha d'atendre moltes prioritats, entre les quals cal destacar les següents:

- Realització de programes creatius (48,6 %)
- Desenvolupament de públic, visitants i consumidors (44,9 %)
- Increment del compromís amb la comunitat (34,5 %)
- Generació de nous ingressos (28 %)
- Millora de la reputació de l'organització (25 %)

Gràfic 5. Participants de l'enquesta segons objectius prioritaris, en percentatge



Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

La sostenibilitat mediambiental va ser considerada com una prioritat per només un 14 % dels enquestats. No obstant això, l'acció mediambiental requereix una resposta tan holística que implica generar múltiples sinergies i beneficis que repercuteixen de manera positiva en altres aspectes de l'organització, especialment els que en aquest informe s'identifiquen com a prioritats del sector.

L'exemple internacional més destacat i que millor il·lustra aquest cas és el desenvolupat a Anglaterra a través de la col·laboració entre Julie's Bicycle i l'Arts Council England.

### **El sector cultural britànic**

Julie's Bicycle treballa en col·laboració amb el Consell de les Arts d'Anglaterra des de fa més d'una dècada. Des del 2012 produeix i facilita el seu Programa Ambiental a Anglaterra<sup>9</sup>, el qual comprèn més de 800 organitzacions que reben fons públics del Consell de les Arts (*portfolio* nacional) per al desenvolupament d'activitats culturals i creatives. Aquest programa s'ha desenvolupat a partir d'una intervenció legislativa pionera, a través de la qual es requereix que totes les organitzacions receptores de finançament compleixin tres requisits:

- El mesurament dels impactes ambientals de la seva activitat
- El desenvolupament d'una política ambiental
- El disseny d'un pla d'actuació ambiental

Per donar suport a la implementació d'aquestes condicions, Julie's Bicycle desenvolupa des de 2012 un programa públic de coneixement que inclou formació, esdeveniments i creació de materials, eines i guies. Aquest programa ha comportat una sèrie de beneficis en les organitzacions, com ara els que detallem a continuació:

- El 81 % han experimentat millores en la motivació i el benestar dels equips.
- El 77 % reconeixen que les seves polítiques mediambientals han afavorit el finançament i la captació de fons.
- El 66 % han experimentat beneficis econòmics.
- El 50 % han registrat millores en la reputació de l'organització.
- El 50 % han desenvolupat nous treballs artístics o creatius.
- El 24 % han desenvolupat activitats i campanyes relacionades amb qüestions mediambientals per a les seves comunitats locals.

### **Governança**

Les persones enquestades afirmen que l'acció ambiental dins de les organitzacions és impulsada en un 48 % dels casos pels propietaris, directors o gerents. Es tracta d'una dada positiva, ja que indica que el compromís d'acció ambiental resideix en una part de l'organització amb capacitat de prendre decisions executives estratègiques. No obstant això, com a contrast, el 85 % de les organitzacions enquestades no ha creat un lloc de treball específic encarregat de les qüestions ambientals.

9 The Arts Council Environmental Programme <https://juliesbicycle.com/ace/>

Aquestes dades contextualitzen el fet que un 36 % dels enquestats declara que la seva organització té un pla d'actuació mediambiental, però només el 14 % d'aquestes organitzacions el té actualitzat. Els plans d'actuació ambientals assignen responsabilitats, dates d'assoliment i recursos per concretar i traslladar les idees al dia a dia de l'organització, de manera que resulten crucials a l'hora d'articular l'ambició ambiental marcada per l'organització i traslladar-la a la realitat operativa .

Hi ha nombrosos exemples i molt variats de com la bona governança que es trasllada a l'àmbit operatiu es pot traduir en beneficis. Per tant, assignar responsabilitats concretes en un pla d'acció esdevé un mandat clar per al sector.

### **Estudi de cas 1 - Gran Teatre del Liceu. Reducció d'emissions i reutilització de materials**

La trajectòria mediambiental del Gran Teatre de Liceu va començar el 2003 amb la implantació d'un sistema de gestió ambiental, així com de les certificacions ISO 14001 i EMAS, a les quals més endavant es va sumar la ISO 50001, en gestió energètica. Finalment, després de col·laborar en el desenvolupament del Distintiu de garantia de qualitat ambiental de la Generalitat de Catalunya, el Liceu s'hi va adherir. Aquestes certificacions impliquen un procés de millora contínua, en el qual es fixen objectius anuals, tant per millorar l'impacte ambiental de les activitats, com per a l'estalvi i l'eficiència energètica, que són auditats anualment.

Les mesures aplicades mitjançant aquests diferents marcs d'actuació ambiental van permetre que el Liceu aconseguís reduir en un 50 % el consum energètic, de manera que aquest va passar de 9 milions de kWh anuals a 4,5 milions de kWh. Aquesta reducció va comportar un estalvi econòmic, el qual van finançar la instal·lació d'una planta termofrigrífica. També es va canviar la il·luminació de l'edifici, que actualment està constituïda en un 97 % per LED. Una de les claus de la implementació transversal d'aquesta mesura va ser que el director tècnic va adquirir de manera paral·lela la funció de responsable ambiental.

Més enllà de l'eficiència energètica, s'han implementat mesures per a la reutilització de materials i la reducció d'emissions en el transport en les seves coproduccions. Durant el disseny de la producció *Demon* es van incloure criteris mediambientals en els plecs d'escenografia, la qual cosa va concedir una major puntuació a la proposta que permetia un desmuntatge i un transport de l'escenografia òptims. Això es va traduir en una reducció important d'emissions de CO2 gràcies al fet que es van necessitar menys camions per transportar aquesta producció, cosa que també va suposar un important estalvi econòmic en transport.

El Liceu continua impulsant les millores mediambientals, fent públic i enfortint el seu compromís amb el medi ambient i amb els ciutadans a través d'un nou projecte amb què es planteja crear una òpera comunitària.



## **Estudi de cas 2 - Museu Nacional d'Art de Catalunya. Responsabilitat social i ambiental**

Els inicis del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC) en matèria de sostenibilitat estan estretament relacionats amb la consultoria de medi ambient Ecogesa i el Departament de Medi Ambient del Govern de Catalunya com a part d'un estudi de cinc institucions culturals. El procés es va iniciar amb un diagnòstic per identificar les àrees de millora i va culminar el 2011 amb la implantació de les certificacions ISO 14001 i EMAS. Aquest nou sistema de gestió va derivar en reduccions del consum elèctric de més del 40 % i del consum de gas de més del 50 %. Es calcula que l'estalvi des de la implantació és de més de tres milions d'euros.

També es van experimentar millores en l'àrea de materials, ja que la segregació de residus va augmentar del 3 % al 70 %. Així mateix, a través de l'homologació de proveïdors es facilita la recerca d'empreses de *catering* que treballin amb principis sostenibles i també hi ha un pla de mobilitat sostenible. Els esforços sostenibles del MNAC es comparteixen amb l'organització a través de comunicacions internes, per intentar aconseguir un major compromís intern, així com fent pública la seva política de responsabilitat social i ambiental.<sup>10</sup>

### **Percepcions**

El 67 % considera que la sostenibilitat mediambiental és rellevant per als objectius de l'organització a la qual representen i un 87 % afirma que la seva organització pot contribuir positivament a l'àrea de la sostenibilitat ambiental.

La rellevància de matèries mediambientals en el sector cultural sembla estar en alça: un 60 % considera que l'agenda sostenible ha adquirit més importància en els últims dotze mesos. La data de recollida d'aquestes dades coincideix amb el primer aniversari del llançament de l'informe especial de l'IPCC i el marcat increment de les manifestacions i protestes cíviques a escala global demanant als governs acció immediata per pal·liar l'emergència climàtica i ecològica.

---

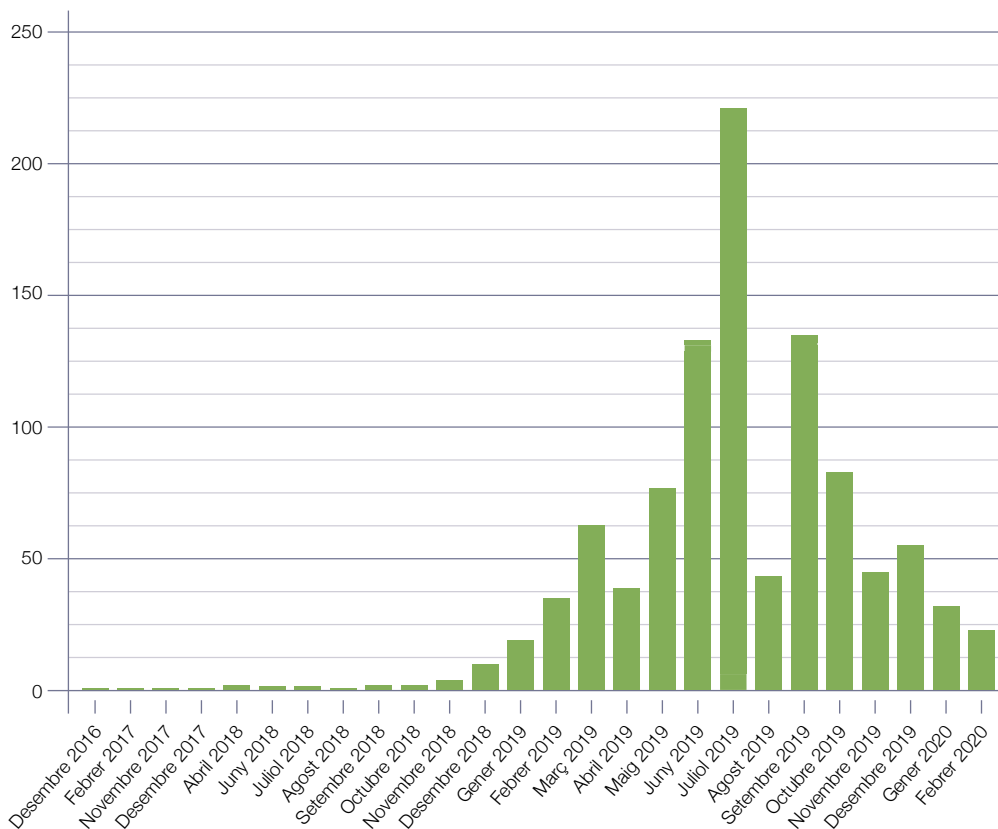
<sup>10</sup> MNAC. Política de responsabilitat social i ambiental: <https://www.museunacional.cat/es/responsabilidad-social-y-ambiental>.

## Estat d'emergència ambiental i climàtica

El 2019 va ser l'any de les declaracions d'emergència climàtica. Més de 1.400 administracions ja han fet el pas en 25 països i s'han adherit a la campanya d'emergència climàtica,<sup>11</sup> que ha vist com s'incrementaven les adhesions a partir de la publicació de l'estudi especial de l'IPCC.

El 14 de maig de 2019 el Govern de la Generalitat, seguint les indicacions de la Llei 16/2017, de l'1 d'agost, del canvi climàtic,<sup>12</sup> pren un Acord de Govern on declara l'emergència climàtica a Catalunya.<sup>13</sup> Per la seva banda, al gener del 2020 l'Ajuntament de Barcelona presenta la seva pròpia declaració d'emergència climàtica.<sup>14</sup>

**Gràfic 6. Nombre d'ajuntaments que s'han sumat a la declaració de l'estat d'emergència climàtica per mes (excloent-ne les declaracions del grup GMob del Quebec)**



Nota: actualitzat a març de 2020

Font: The Climate Mobilization, *Climate Emergency Campaign*

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1tb-LklFWLujYnjmCSvCWRcLUJCCWAL27dKPzVcFq9CQ/edit#gid=333278377>

11 The Climate Mobilization: <https://www.theclimatemobilization.org/climate-emergency-campaign>.

12 Llei 16/2017, de l'1 d'agost, del canvi climàtic [https://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur\\_ocults/pjur\\_resultats\\_fitxa/?actio=fitxa&mode=single&documentId=794493&language=ca\\_ES](https://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?actio=fitxa&mode=single&documentId=794493&language=ca_ES)

13 <https://web.gencat.cat/ca/detalls/article/El-Govern-declara-formalment-lemergencia-climatica>.

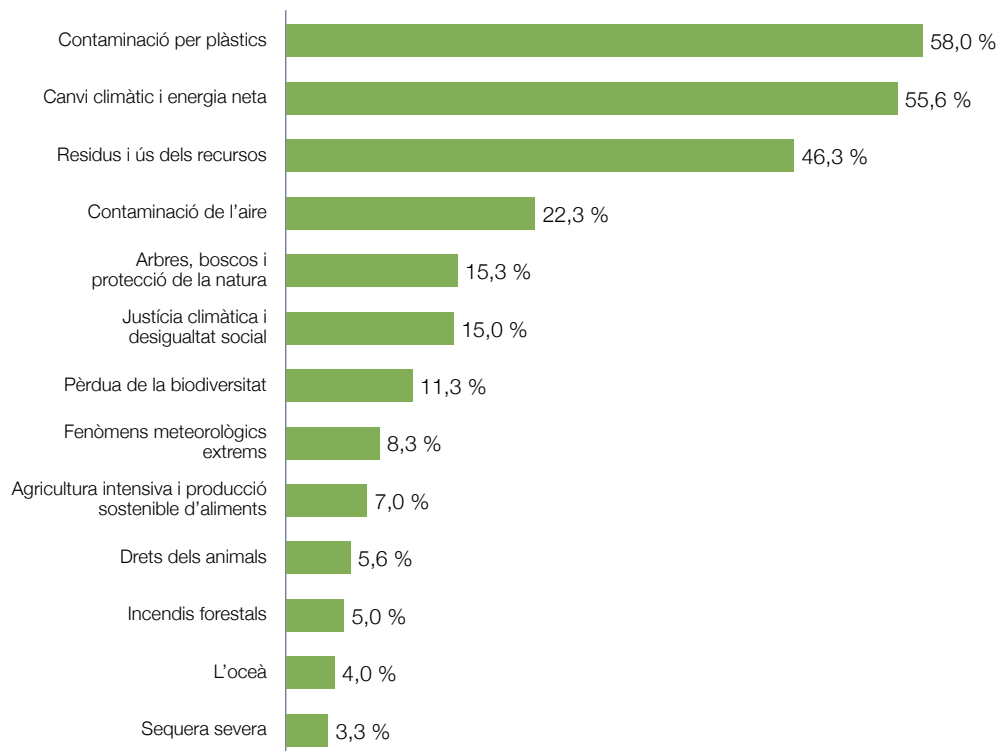
14 Declaració d'emergència climàtica de l'Ajuntament de Barcelona: <https://ajuntament.barcelona.cat/superilles/es/noticia/barcelona-declara-la-emergencia-climatica>.

No solament són les administracions públiques les que estan adoptant aquesta resposta davant la crisi climàtica i ambiental, sinó que diverses organitzacions, artistes i institucions culturals també s'han sumat a aquest moviment. A continuació indiquem algunes entitats dels milers de declarants —organitzacions, artistes i professionals culturals:

- Culture Declares Emergency  
<https://www.culturedeclares.org/>.
- Music Declares Emergency. No Music on a Dead Planet  
<https://www.musicdeclares.net/>.
- Heritage Declares Climate & Ecological Emergency  
<https://www.heritagedeclares.org/>.
- Tate Directors Declare Climate Emergency  
<https://www.tate.org.uk/press/press-releases/tate-directors-declare-climate-emergency>.
- Horniman Museums and Gardens Declares Climate Emergency  
<https://www.museumsassociation.org/museums-journal/news/01082019-horniman-museum-and-gardens-declares-climate-emergency>.

## Àrees de prioritat en l'acció ambiental

Gràfic 7. Àrees de prioritat en l'acció ambiental, en percentatge



Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

Dins dels molts i diferents complexos reptes ambientals als quals ens enfrontem, els enquestats identifiquen la contaminació per plàstics (58 %) i la relació entre canvi climàtic i ús d'energia (56 %) com els reptes ambientals que més preocupen en les seves organitzacions. L'ús dels recursos i la gestió de residus es situen en tercer lloc (46 %), seguits de la contaminació de l'aire (22 %).

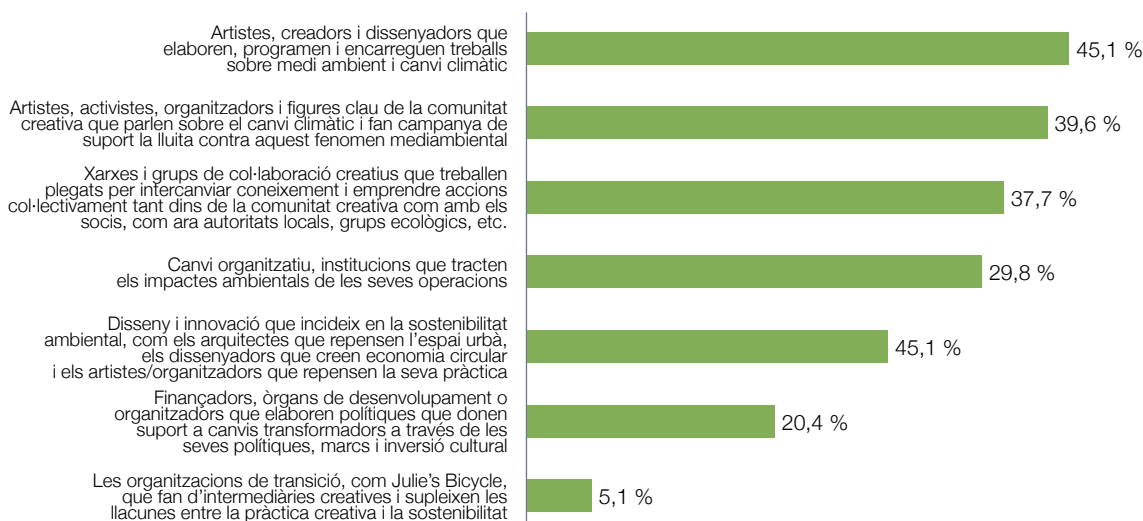
El 55 % de les organitzacions considera que fa més o menys el mateix que la resta del sector en matèria d'acció ambiental, i un 18 %, que fa més que la majoria.

## Actuació

La resposta cultural als reptes ambientals i climàtics és una continuació de l'estreta relació que sempre ha existit entre l'art, el paisatge, la natura i el patrimoni. No obstant això, la mirada creativa actual és més àmplia i inquisitiva, i abraça aspectes de la nostra identitat col·lectiva que ofereixen un espai per a altres qüestions com la contemplació, el dubte i la protesta. Es manifesta, doncs, no solament mitjançant la pràctica creativa, sinó també com una forma d'activisme.

Julie's Bicycle ha estudiat aquesta forma d'acció ambiental des del 2007. Ha identificat set rols dins el Moviment Climàtic Creatiu<sup>15</sup> que defineixen les principals maneres en què el sector cultural utilitza la seva posició per catalitzar un profund canvi de valors que està generant una nova economia cultural.

**Gràfic 8. Nivell d'actuació de les organitzacions catalanes pel que fa al Moviment Climàtic Creatiu, en percentatge**



Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

Aquestes categories no pretenen ser rígides i hermètiques, sinó tot al contrari. És habitual trobar exemples d'organitzacions culturals que representen diferents rols depenent del context i el moment de la seva trajectòria. Per aquest motiu, es va convidar les organitzacions enquestades a seleccionar tots els rols en els quals es veiessin identificades.

15 Seven Creative Climate Trends <https://juliesbicycle.com/the-movement/>.

El següent cas d'estudi il·lustra com una empresa pot representar diversos d'aquests rols, com ara el lideratge organitzatiu, la innovació i la col·laboració sectorial.

### **Estudi de cas 3 - Pol·len Edicions. Processos per a la transició ecològica**

Pol·len Edicions, pioners en l'ecoedició, van iniciar els seus passos des d'una impremta cooperativa al barri d'Horta de Barcelona. El 2001 van realitzar un estudi de l'impacte ambiental i es van adonar dels efectes contaminants que l'activitat de la impremta tenia en l'entorn i, com a conseqüència, en la comunitat. Aquesta troballa va fer que la directiva de l'empresa decidís implantar un sistema de gestió ambiental certificat (ISO 14001 i EMAS) per reduir i, si era possible, eliminar aquests impactes i així demostrar el seu compromís amb la comunitat.

Després de cinc anys d'implementar millores, van decidir incorporar els valors apresos a l'estratègia corporativa i d'identitat de la impremta, com un element transversal. Van començar a treballar en el Parlament de l'Ecoedició i a estudiar tota la cadena de valor de la indústria gràfica per continuar incorporant millores ambientals més enllà de la impremta, compartint coneixement i influenciant altres entitats com a autoritats governamentals per a la consecució d'una legislació d'acord amb els principis d'ecoedició.

En aquest context va néixer el segell editorial Pol·len amb l'objectiu de fomentar l'ecoedició. L'editorial va dur a terme amb finançament europeu procedent de Life + una anàlisi del cicle del llibre imprès, el projecte *Greening Books*<sup>16</sup>, que va ajudar a conèixer en profunditat on tenen lloc els majors impactes a l'hora de produir un llibre. Les troballes d'aquest estudi demostren que el 9 % de l'impacte ambiental es troba en el procés de disseny del llibre, però aquesta part del procés determina la resta dels impactes, que es troben en l'elecció del format del llibre, el tipus de paper, el tipus de tintes, etc.

Gran part de la petjada ambiental generada també es troba a la part final de la cadena de valor, en la distribució i l'emmagatzematge. En general, la recerca confirma que hi ha una correlació entre ecoedició i eficiència dels recursos, fet que es tradueix en estalvis econòmics, així com en la millora de la reputació i el posicionament de mercat.

Tot aquest coneixement es va introduir en un programari anomenat BookDAPer ([www.bookdaper.cat](http://www.bookdaper.cat)), disponible per a editors d'arreu del món interessats a calcular i entendre millor la «motxilla ecològica» del llibre abans de la impressió. Actualment aquesta eina és utilitzada per sis entitats de l'Estat espanyol, entre les quals hi ha editorials, impremtes i estudis de disseny.

El 2015 la impremta va tancar i l'editorial Pol·len continua endavant promovent l'ecoedició a través del seu programa d'activitat pública, més visible des de l'obertura de la llibreria Espai Contrabandos<sup>17</sup> a Barcelona. Actualment, gràcies a finançament de l'ICEC, Pol·len també realitza un nou estudi d'anàlisi del cicle de vida al voltant dels impactes del llibre digital. Les troballes s'introduiran al programari.

16 *Greening Books* [www.greeningbooks.eu](http://www.greeningbooks.eu)

17 Espai Contrabandos [www.espaicontrabandos.com](http://www.espaicontrabandos.com)

### ***Estudi de cas 4 - Primavera Sound. Mobilitat sostenible i gestió de residus***

El festival de música Primavera Sound és un dels esdeveniments musicals més importants del país, un referent nacional i internacional que acull cada any milers d'espectadors.

Els promotors d'aquest festival mantenen la voluntat d'identificar el seu impacte ambiental amb la finalitat de reduir-lo i que sigui un esdeveniment més sostenible. Per a això s'han dut a terme diverses accions destinades a reduir-ne l'impacte, com ara com la generació de residus, el consum energètic i d'aigua i la col·laboració amb entitats socials. A continuació destaquem algunes d'aquestes iniciatives.

#### ***Mobilitat interna***

El Festival Primavera Sound ha apostat per una flota de vehicles elèctrics per a l'ús intern de tasques de producció durant el muntatge i desmuntatge de l'esdeveniment i la celebració del festival; una proposta alternativa a l'ús de vehicles convencionals que redueix les emissions que s'hi generen. En concret, la flota del 2019 estava formada per:

- 96 bicicletes elèctriques
- 20 patins elèctrics
- 4 cotxes Renault Twizy elèctrics
- 5 cotxes Seat Mii elèctrics
- 55 cotxes de golf elèctrics

#### ***Mobilitat d'audiències***

A través d'acords amb l'Ajuntament de Barcelona, es van incrementar les freqüències de pas del transport públic. Les accions inclouen la instal·lació de rutes especials de busos nocturns entre el recinte del festival i el centre de la ciutat i la instal·lació d'un pàrquing de bicicletes vigilat i gratuït durant el festival. En l'edició 2019 es va realitzar una enquesta als usuaris un cop finalitzat el festival per conèixer els mitjans de transport que s'havien utilitzat per arribar-hi. Les dades obtingudes indiquen que el 73 % dels enquestats va fer ús del transport públic urbà —metro, tramvia o autobús— i el 19 % de les persones que van respondre al qüestionari van utilitzar altres mitjans de transport sostenibles, com ara el tren, la bicicleta o el trasllat a peu.

#### ***Gestió de residus***

En l'edició de 2019, el Primavera Sound va fer un pas més en la prevenció de la generació de residus amb la implantació d'un sistema de gots reutilitzables per al consum de begudes durant l'esdeveniment. Amb aquesta iniciativa el festival s'ha avançat a la normativa europea sobre la prohibició de gots d'un sol ús que entrarà en vigor el gener de 2021.

De les 48,2 tones recollides en l'edició de 2019, el 78,4 % dels residus —37,85 tones— es van recollir selectivament i es van destinar a plantes de reciclatge definides per l'Ajuntament de Barcelona i Ecoembes. Aquest resultat supera amb escreix l'objectiu global de recuperació de residus que preveu el Programa de Gestió de Residus de Catalunya (PRECAT), que per a l'any 2020 és del 60 %.

## Decisions estratègiques

La introducció de criteris mediambientals en la presa de decisions és un bon indicador del nivell de compromís adquirit amb l'acció climàtica i de com aquest compromís afecta els aspectes més estratègics de l'organització. Pel que fa a les àrees de l'organització on s'han introduït criteris sostenibles en la presa de decisions, els enquestats diuen el següent:

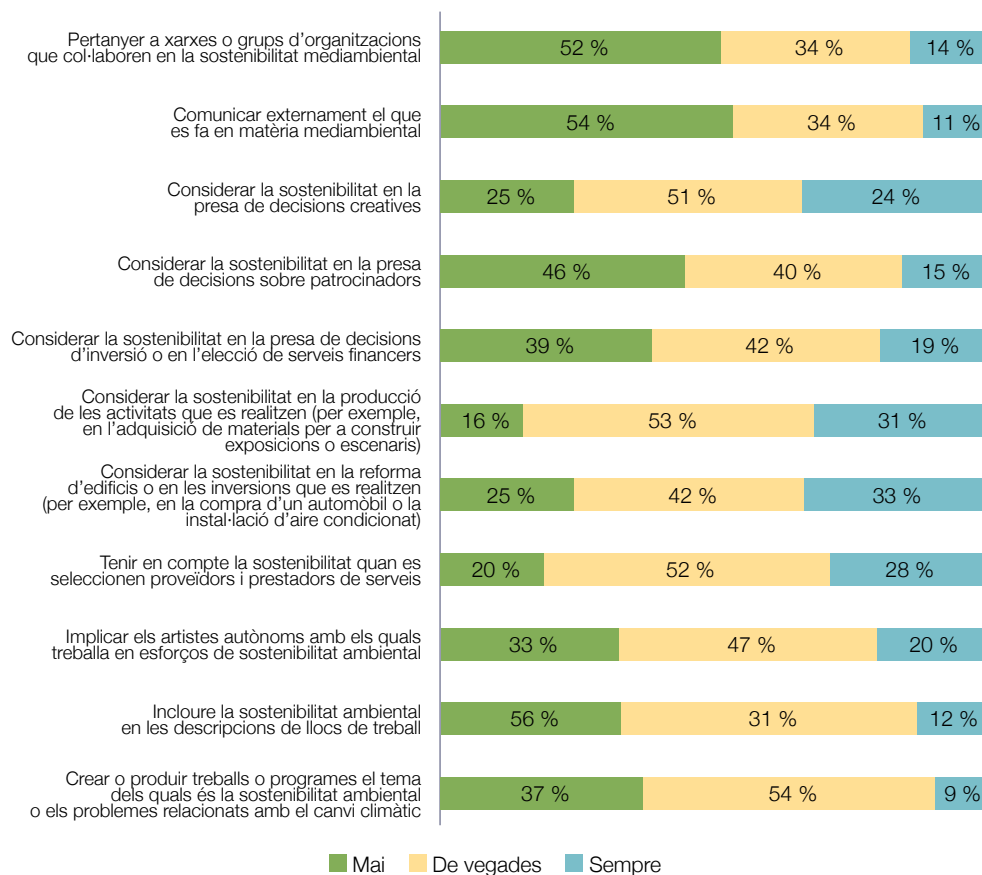
- El 20 % implica els artistes i els autònoms amb els quals treballa amb els esforços realitzats en pro de la sostenibilitat ambiental, mentre que un 47 % els hi implica de vegades.
- El 28 % té sempre en compte la sostenibilitat a l'hora de seleccionar proveïdors i prestadors de serveis, i un 52 % la té en compte de vegades.
- El 33 % considera la sostenibilitat en la reforma d'edificis restaurats o en les inversions que es realitzen (per exemple, la compra d'un automòbil o la instal·lació d'aire condicionat).
- El 31 % considera la sostenibilitat en la producció de les activitats que es realitzen (per exemple, en l'adquisició de materials per construir exposicions o escenaris). El 53 % dels enquestats ho fa de vegades.
- El 24 % té en compte la sostenibilitat en la presa de decisions creatives, mentre que un 51 % la té en compte de vegades.
- Un 54 % afirma que els temes mediambientals influencien els treballs o programes creatius en algunes ocasions.

Les àrees de presa de decisions on es percep més resistència a l'hora d'implementar criteris sostenibles són les següents:

- El 56 % no inclouen la sostenibilitat ambiental en les descripcions de llocs de treball.
- El 39 % no considera la sostenibilitat en la presa de decisions d'inversió o en l'elecció de serveis financers.
- El 46 % no té en compte la sostenibilitat en la presa de decisions sobre patrocinadors.
- El 54 % no comunica externament el que es fa en matèria mediambiental.
- El 52 % no pertanyen a xarxes o grups d'organitzacions que col·laboren en la sostenibilitat mediambiental.

Resulta destacable que un 25 % indica en les seves respostes que l'increment de la reputació es presenta com una de les prioritats organitzatives i, no obstant això, més de la meitat no comunica externament els esforços realitzats en matèria de sostenibilitat mediambiental.

**Gràfic 9. Criteris mediambientals en les decisions estratègiques, en percentatge**



Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

## Accions concretes

Els resultats d'aquest apartat mostren un nivell alt del volum d'accions mediambientals dutes a terme en el sector cultural català. Seguint la tendència internacional, la gestió eficaç i responsable dels recursos materials i residus se situa com una de les accions concretes més esteses.

Accions mediambientals que realitzen les organitzacions enquestades:

- Reducció, reutilització i reciclatge de materials (un 64 % ho fa sempre)
- Millora de l'accés a persones amb diversitat funcional (un 53 % ho fa sempre)
- Presa de mesures per a l'eliminació de plàstics d'un sol ús (un 47 % ho fa sempre)
- Gestió responsable del consum d'aigua (un 42 % ho fa sempre)
- Promoció d'un comerç just i sostenible (un 39 % ho fa sempre)
- Gestió responsable del consum d'energia (un 36 % ho fa sempre)



No és d'estranyar que dins de les accions menys adoptades destaquin aquelles que requereixen cert nivell d'inversió econòmica:

- Introduir programes de compensació de petjada de carboni (un 4 % ho fa sempre)
- Invertir en vehicles elèctrics (un 4 % ho fa sempre)
- Generació d'energia renovable a les instal·lacions o edificis (un 20 % ho fa sempre)
- Regenerar i restaurar els espais verds (un 20 % ho fa sempre)

Hi ha algunes accions que estan poc esteses tot i no requerir una gran despesa:

- Mesurar els impactes ambientals (un 13 % ho fa sempre i un 57 % no ho ha fet mai)
- Contractar una tarifa d'energia verda / renovable (un 20 % ho fa sempre i un 56 % no ho ha fet mai).

### *Estudi de cas 5 – La Central del Circ. Eficiències energètiques*

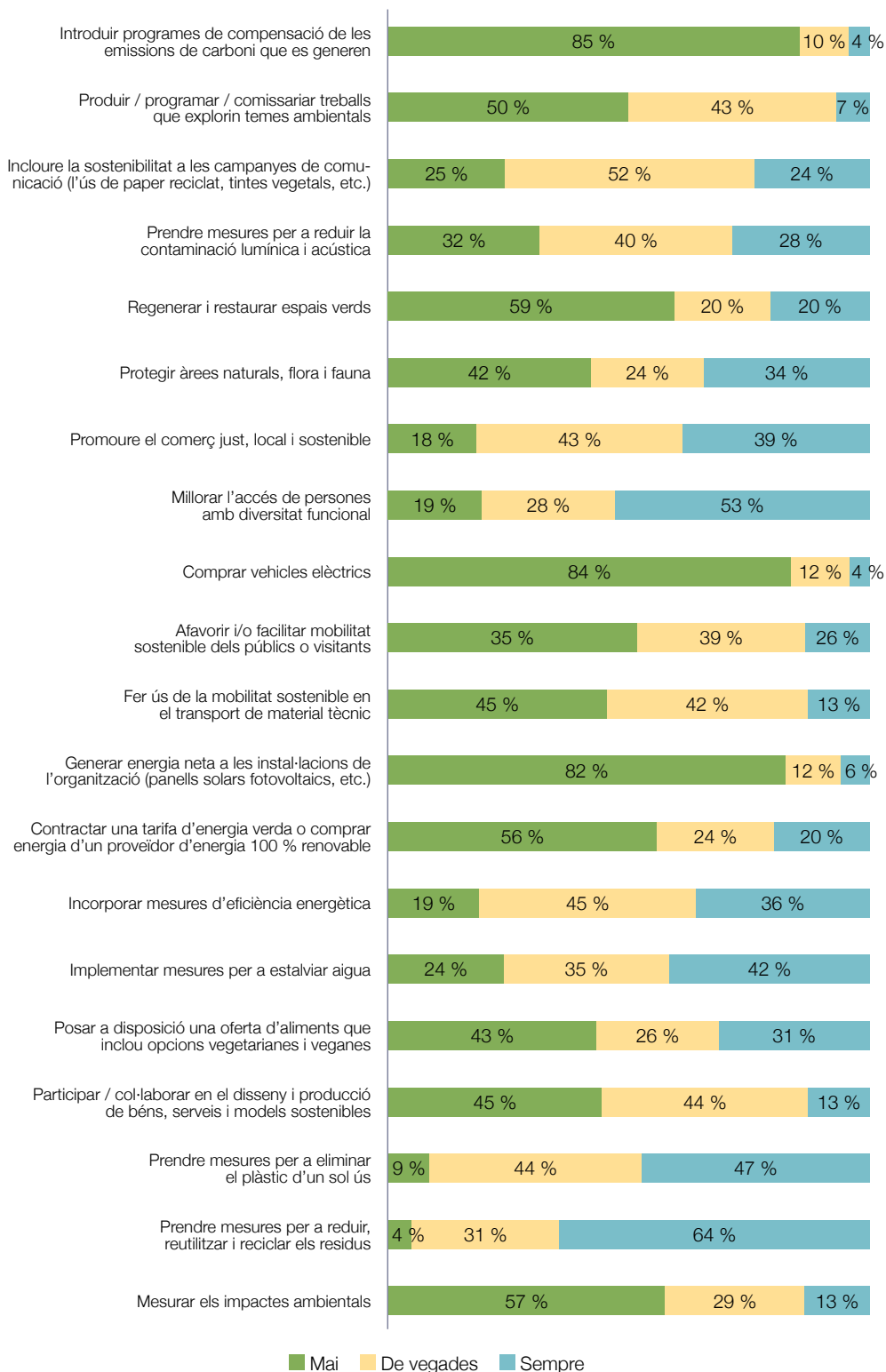
L'equip de La Central del Circ va començar la seva activitat ambiental l'any 2013 gràcies a la feina realitzada en col·laboració amb la consultoria Cefiner, que en una primera fase d'actuació el va ajudar amb mesures d'eficiència com ara les següents:

- Redimensionar la potència contractada i ajustar-la a la demanda energètica real, fet que va reduir automàticament la despesa de les factures.
- Ajustar les potències a les franges horàries d'activitat desenvolupada en l'equipament.
- Reduir el consum a través d'un estudi d'ús d'energia i recomanació d'apagada de llums i equips elèctrics en hores en què no és necessari.
- Contractar energies netes, actualment amb Holaluz, una comercialitzadora en el mercat de llum i gas que ofereix energia 100 % renovable.

La segona fase es va centrar en la infraestructura de l'equipament, fet que va suposar una inversió de 30.000 euros, finançada per l'Ajuntament de Barcelona. Aquesta inversió va permetre actualitzar el sistema de control de climatització i part de les instal·lacions.

Els beneficis d'aquesta actuació han revertit en un increment del benestar de l'equip i els usuaris de La Central del Circ, així com l'estalvi de 18.000 euros en el consum d'energia. De manera paral·lela van sol·licitar l'accés al Distintiu de garantia de qualitat ambiental de la Generalitat de Catalunya, que presenta un programa holístic de millora ambiental.

**Gràfic 10. Accions mediambientals i mesura d'incorporació en l'activitat de les organitzacions culturals, en percentatge**



Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

## Efectivitat de les iniciatives

El nivell d'efectivitat percebuda de les actuacions és molt alt, ja que un 90% dels enquestats declaren que les iniciatives que s'han posat en marxa han estat reeixides. La llista següent mostra una petita selecció d'actuacions que les organitzacions enquestades han implementat i que van ser destacades com les més efectives.

- Contractar la llum amb una cooperativa d'energia verda.
- Produir un espectacle homenatge a la terra.
- Invertir en un punt de càrrega per a bicicletes elèctriques per fer la distribució de materials.
- Educar els diferents públics amb els quals s'interacciona: escolars, visitants generals, artistes en residència, etc.
- Implantar bombetes LED.
- Posar plaques solars fotovoltaïques.
- Eliminar completament el plàstic d'un festival de gran format.
- Deixar d'utilitzar envasos d'un sol ús.
- Promoure la utilització de proveïdors amb perspectiva ambiental.
- Utilitzar vestuari 100 % reciclat com una oportunitat creativa.
- Eliminar plàstics i introduir només paper i cartró en l'empaquetament de discos.
- Comunicar a les xarxes els aspectes de sostenibilitat mediambiental implicats en les activitats programades.
- Recollir l'aigua de pluja per regar les plantes de l'entorn.
- Crear un espai d'innovació per a estudiants, professionals i grans empreses.
- Oferir menjar vegetarià i vegà.
- Parlar en congressos i taules rodones.
- Divulgar aspectes mediambientals a través dels continguts que es creen per a nens i joves.

## Obstacles

S'ha preguntat al 10 % dels que manifesten que han tingut problemes en la implementació de mesures mediambientals els motius pels quals creuen que les iniciatives no van funcionar i les respostes han estat les següents:

- Manca de comunicació amb els empleats.
- Poca implicació dels equips de treball.
- Manca de claredat en la legislació / canvis en la legislació.
- Falta d'implicació per part de públic / assistents.

- Manca de suport institucional i organismes públics.
- Prevalença del valor estètic sobre l'ambiental.
- Manca de compromís per part dels proveïdors.

Dels motius pels quals les organitzacions decideixen no adoptar mesures per afrontar i reduir els impactes mediambientals generats per la seva activitat, en destaquen els següents:

- Manca de pressupost (44 %)
- No es va tenir en consideració (35 %)
- Manca de coneixements i/o habilitats (25 %)

## Innovació

El sector cultural es caracteritza pel seu perfil altament creatiu i innovador. Els reptes ambientals als quals ens enfrontem requereixen respostes creatives i una alta disposició a introduir nous models en les pràctiques. La innovació no és merament de caràcter tecnològic, sinó que de vegades implica un retorn a l'eficiència de certs principis tradicionals dins d'un context de modernitat i pensament amb vista al futur. A continuació es recullen alguns exemples que han aportat els enquestats a l'hora de destacar les seves iniciatives més innovadores.

- Potenciar l'estima pel territori més proper.
- Utilitzar la programació per ajuntar científics de l'ecologia i del medi ambient amb l'objectiu de fer entendre millor les dinàmiques naturals als artistes.
- Renovar el jardí amb criteris paisatgístics sostenibles: jardí de papallones, hotel d'insectes, canvi de plantació.
- Posar plaques solars fotovoltaïques.
- Centrar-se en el vessant cultural de la sostenibilitat, cosa que implica tenir molt més en compte reptes socials com ara la igualtat de gènere, la pobresa o l'exclusió social.
- Millorar les instal·lacions amb plaques fotovoltaïques, murs verticals i cobertes verdes amb l'objectiu d'educar mediambientalment els visitants.
- Invertir en un punt de càrrega de bicicletes elèctriques per fer la distribució de materials.
- Consolidar un grup de recuperació dels treballs forestals que s'havien perdut en el municipi.
- Evidenciar la interrelació entre la cultura, el patrimoni i la sostenibilitat mediambiental en la programació d'activitats.
- Depurar tota l'aigua utilitzada i tornar-la neta a l'entorn.
- Invertir en el canvi de totes les bombetes elèctriques del local per altres que siguin de baix consum.
- Impulsar el projecte de renovació de la planta termofrigrífica i de la millora de les conduccions de l'aire de l'edifici per aconseguir un estalvi energètic del 50 %.

- Gestionar el consum d'energia de manera més sostenible amb la contractació d'energia verda i la migració a llums LED.
- Utilitzar tècniques de construcció tradicional sostenibles i que no causin impacte en el paisatge, afavorint la biodiversitat i creant noves oportunitats de treball.
- Exigir opcions veganes, sense gluten i sense lactosa, així com estris biodegradables en totes les opcions de restauració.
- Utilitzar vehicles elèctrics.

### *Estudi de cas 6 - Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. Intervenció a través de la programació cultural*

El CCCB és un centre cultural multidisciplinari dedicat a explorar els grans temes de la societat contemporània. El seu extens programa, que inclou grans exposicions temàtiques, cicles de conferències i trobades literàries, projeccions audiovisuals i festivals, va ser pioner en la introducció de qüestions relacionades amb la crisi mediambiental i el canvi climàtic.

Alguns exemples d'aquesta intervenció a través de la programació cultural es remunten a l'any 1998, amb l'exposició «La ciutat sostenible», que qüestionava el model actual de ciutat occidental i el presentava com a inadequat per afrontar els problemes socioecològics que afecten les comunitats humanes a escala global.

Durant els cicles de l'any 2006 es va programar una primera trobada NOW, durant la qual es va activar, entre d'altres temes, el Factor Eco, en què es van debatre les causes i les conseqüències del canvi climàtic i dels models en pugna davant la crisi energètica.

Més recentment, durant el 2017 i 2018, va tenir lloc l'exposició «Després de la fi del món», en què s'exploraven els efectes de la intervenció humana en els sistemes naturals durant els dos últims segles i es convidava a dirigir una mirada al futur sobre com evolucionarem com a societat durant la segona meitat de segle XXI.

A més, el CCCB vol encarnar i promoure una nova cultura sostenible i conseqüent amb la situació climàtica actual. Per aquest motiu, treballa en el marc del Distintiu de garantia de qualitat ambiental, un sistema d'etiquetatge ecològic promogut i gestionat per la Generalitat de Catalunya que reconeix els serveis i productes que superen determinats requeriments de qualitat ambiental més enllà dels establerts com a obligatoris per la normativa vigent. Això comporta introduir criteris de sostenibilitat en totes les activitats i pràctiques quotidianes del centre, fomentar els hàbits sostenibles entre els treballadors i informar els seus usuaris dels beneficis que això suposa.

## **Beneficis**

L'acció climàtica col·lectiva aplicada de manera transversal, tant pel que fa a l'organització com quant al sector, té una capacitat profundament transformadora i els beneficis van molt més enllà de la reducció d'emissions i altres impactes mediambientals.

El 57 % dels enquestats declara haver experimentat beneficis derivats de l'acció climàtica:

- Un 32 % ha identificat estalvis financers a través de la gestió eficient de recursos com ara l'energia.
- Un 29 % ha percebut millores en el benestar i la moral de l'equip com a conseqüència d'aplicar accions per reduir l'impacte ambiental de les seves activitats.
- Un 19 % reconeix millores en el perfil i la reputació de l'organització.
- Un 14 % ha establert noves col·laboracions al voltant de temes d'acció ambiental.
- Un 11 % ha trobat noves oportunitats creatives.
- Un 3 % ha aconseguit nous patrocinis.
- Un 1 % ha generat noves fonts d'ingressos.

## **Col·laboracions**

La col·laboració en l'acció climàtica és clau a l'hora de trobar solucions als reptes del sector, així com per assegurar una transmissió ràpida dels coneixements adquirits i accelerar la implementació de models i solucions sostenibles. Tots els agents implicats en la cadena de valor del sector cultural tenen la capacitat de tenir un impacte positiu en el medi ambient.

Aquest informe ha identificat exemples de col·laboracions en temes de sostenibilitat ambiental que tenen lloc en el sector cultural i impliquen els agents següents:

- Autoritats locals o responsables polítics (22 %)
- Artistes (21 %)
- Altres organitzacions dins del sector cultural (19 %)
- Empreses o proveïdors (16 %)
- Col·lectius i organitzacions d'àmbit local (17 %)
- Escoles (14 %)

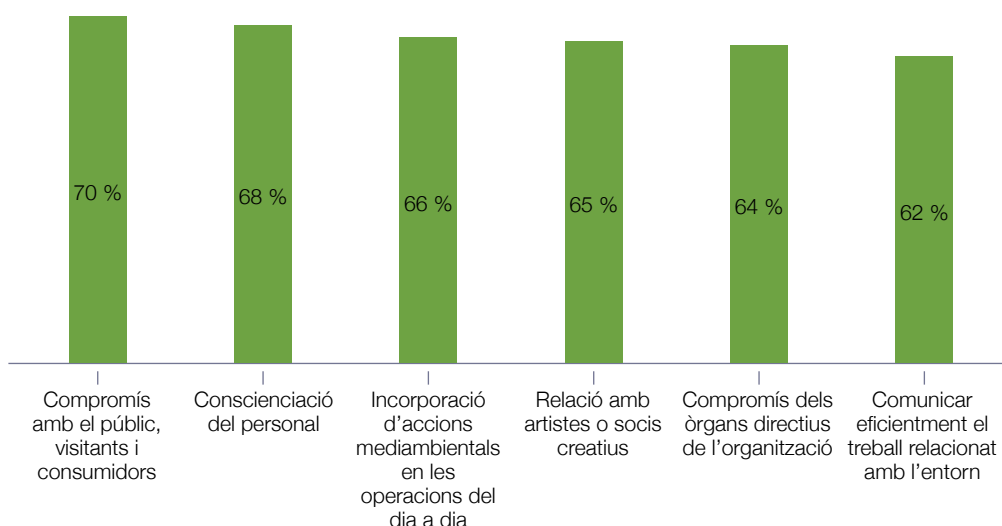
## ACCIÓ AMBIENTAL - AMBICIONS

En aquesta secció s'analitza les previsions de futur que tenen les organitzacions culturals respecte a la implementació de polítiques mediambientals. Les organitzacions ens indiquen quins són els principals camps en els que tenen previst actuar i en quins àmbits han de millorar per fer una millor implementació de les accions proposades.

### Àrees de suport

La implementació d'estratègies i accions mediambientals presenta sovint obstacles, molts dels quals són comuns a la majoria dels sectors dins i fora de la cultura. Els enquestats van identificar els reptes que exposem tot seguit a l'hora d'implementar mesures per reduir la petjada ambiental de les seves organitzacions.

**Gràfic 11. Reptes identificats per a la implementació de mesures mediambientals en les organitzacions culturals, en percentatge**



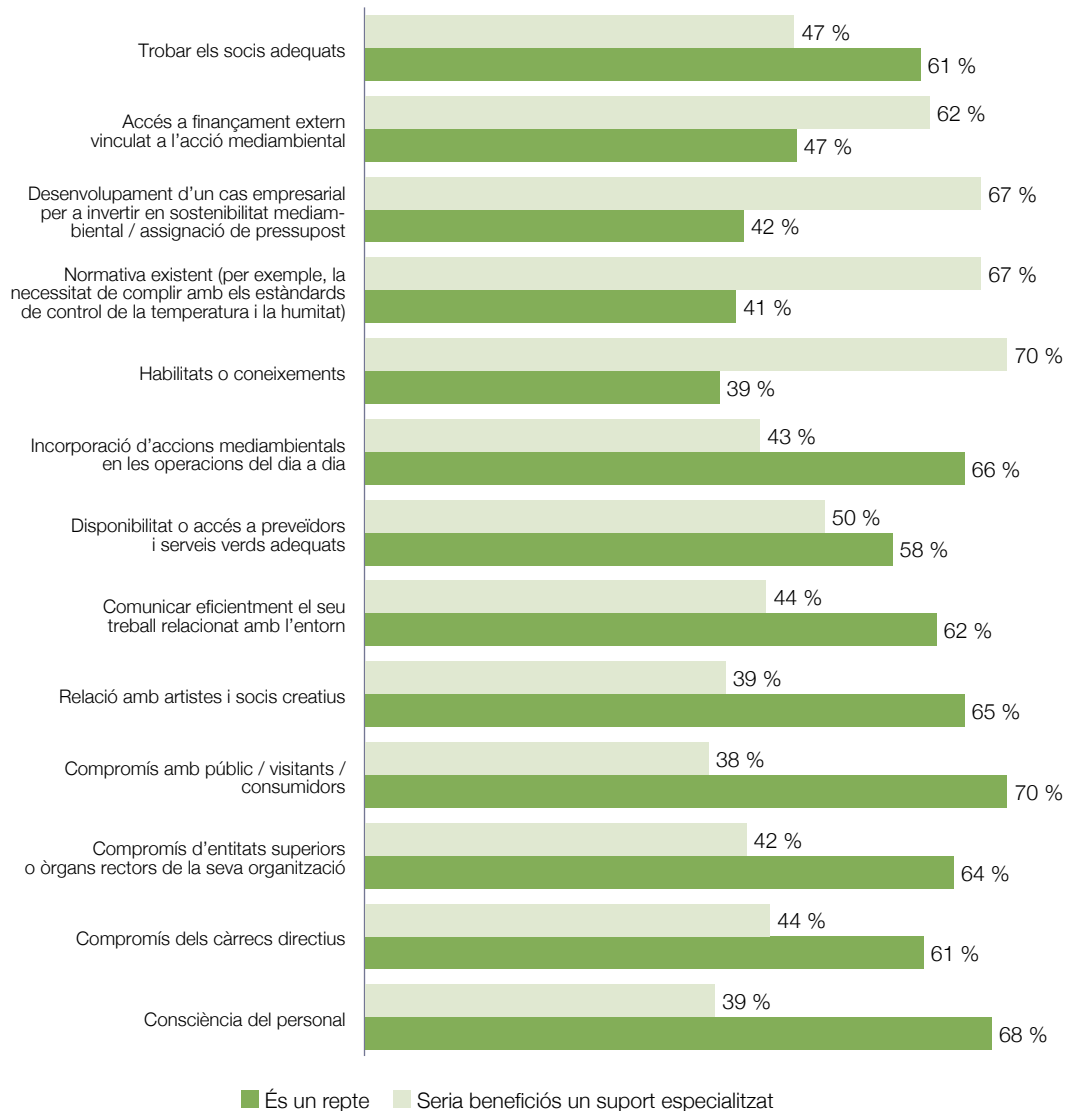
Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

No obstant això, quan es pregunta quin tipus de serveis professionals i suport d'experts resultaria més indicat, útil o beneficiós per a la implementació de mesures mediambientals, les sis principals àrees d'acció identificades són:

- Habilitats o coneixements (70 %)
- Normativa i legislació existents (67 %)
- Desenvolupament d'un cas empresarial per invertir en sostenibilitat ambiental / assignació de pressupost (67 %)
- Accés a finançament extern vinculat a l'acció mediambiental (62 %)
- Disponibilitat o accés a proveïdors i serveis verds adequats (50 %)
- Trobar els socis adequats (47 %)

En observar aquestes dades combinades hi trobem un fet interessant: el suport destacat pels enquestats contrasta amb els principals reptes identificats (vegeu el gràfic 12).

**Gràfic 12. Àrees o aspectes que representen un repte per a les organitzacions culturals i identificació de quines podrien beneficiar-se d'un suport especialitzat, en percentatge**



Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

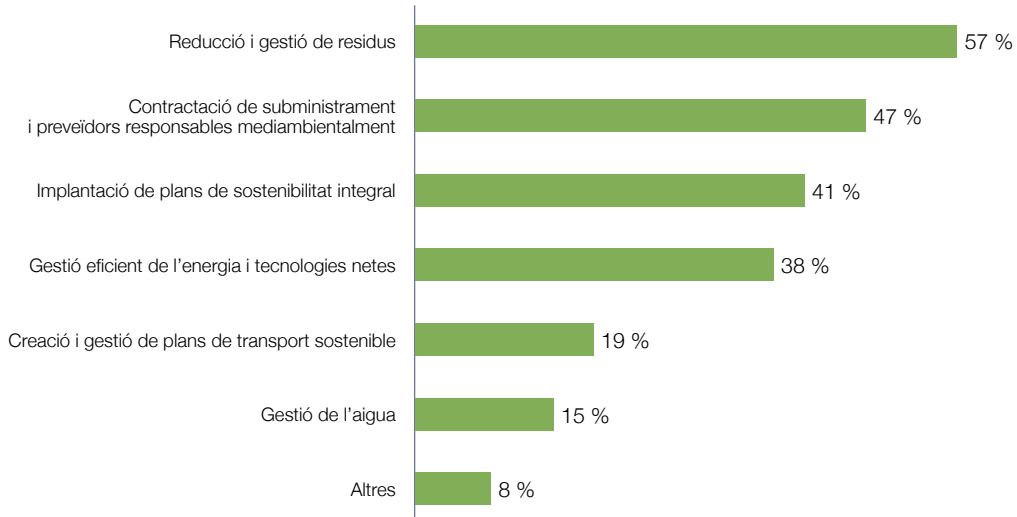
És destacable que només el 8 % de les organitzacions enquestades hagi contractat un programa estratègic o de consultoria que doni suport a les àrees d'acció mediambiental o les impulsi.



## Formació

A partir de les respostes donades a l'enquesta, s'han identificat sis àrees de formació ambiental tècnica que els enquestats han considerat més necessàries.

**Gràfic 13. Àrees de formació ambiental tècnica identificades, percentatge de respostes**



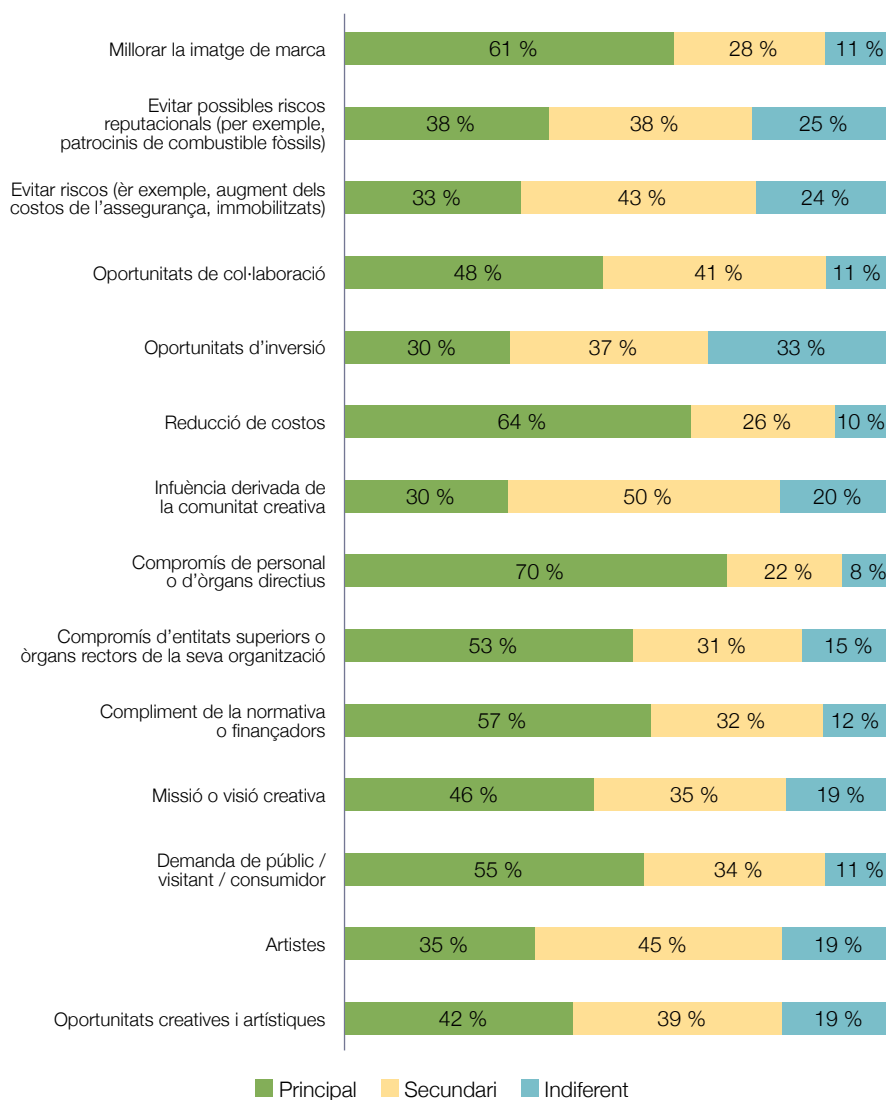
Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

## Plans d'acció climàtica

El 86 % dels enquestats preveu que els aspectes ambientals guanyaran importància dins de l'organització en els propers tres anys. Les àrees que els enquestats identifiquen com els principals motors d'actuació són:

- Compromís amb el personal i els òrgans directius (70 %)
- Reducció de costos (64 %)
- Millorar la imatge de marca (61 %)

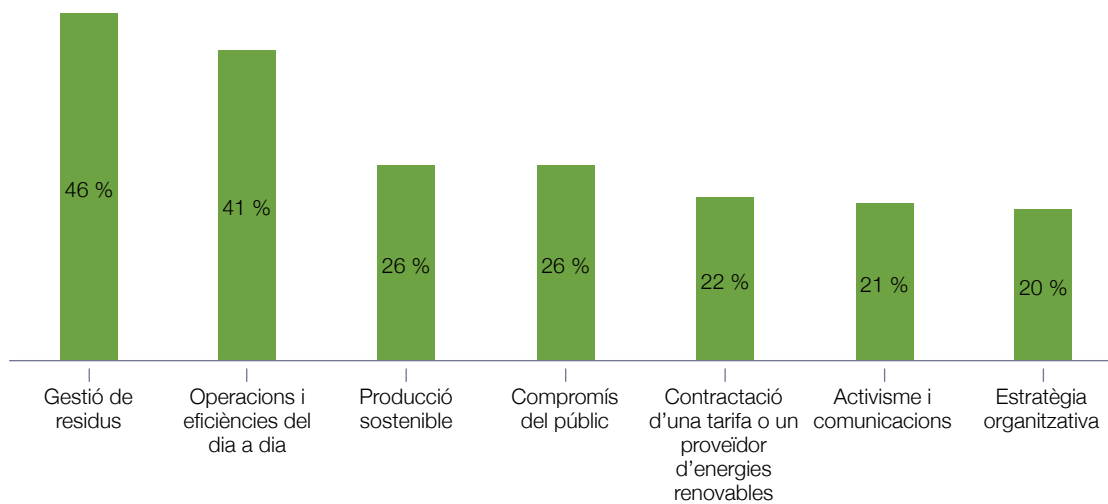
**Gràfic 14. Motivacions de l'actuació ambiental dintre de les organitzacions culturals, en percentatge**



Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

Les principals àrees en què els enquestats preveuen que es concentrarà la inversió per a l'impuls de l'acció climàtica són la gestió de residus i les operacions del dia a dia que comporten eficiència energètica. També destaquen la producció sostenible i el compromís amb el públic.

**Gràfic 15. Àrees de futur on es pot concentrar la inversió per a l'impuls de l'acció climàtica, en percentatge de respostes**



Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

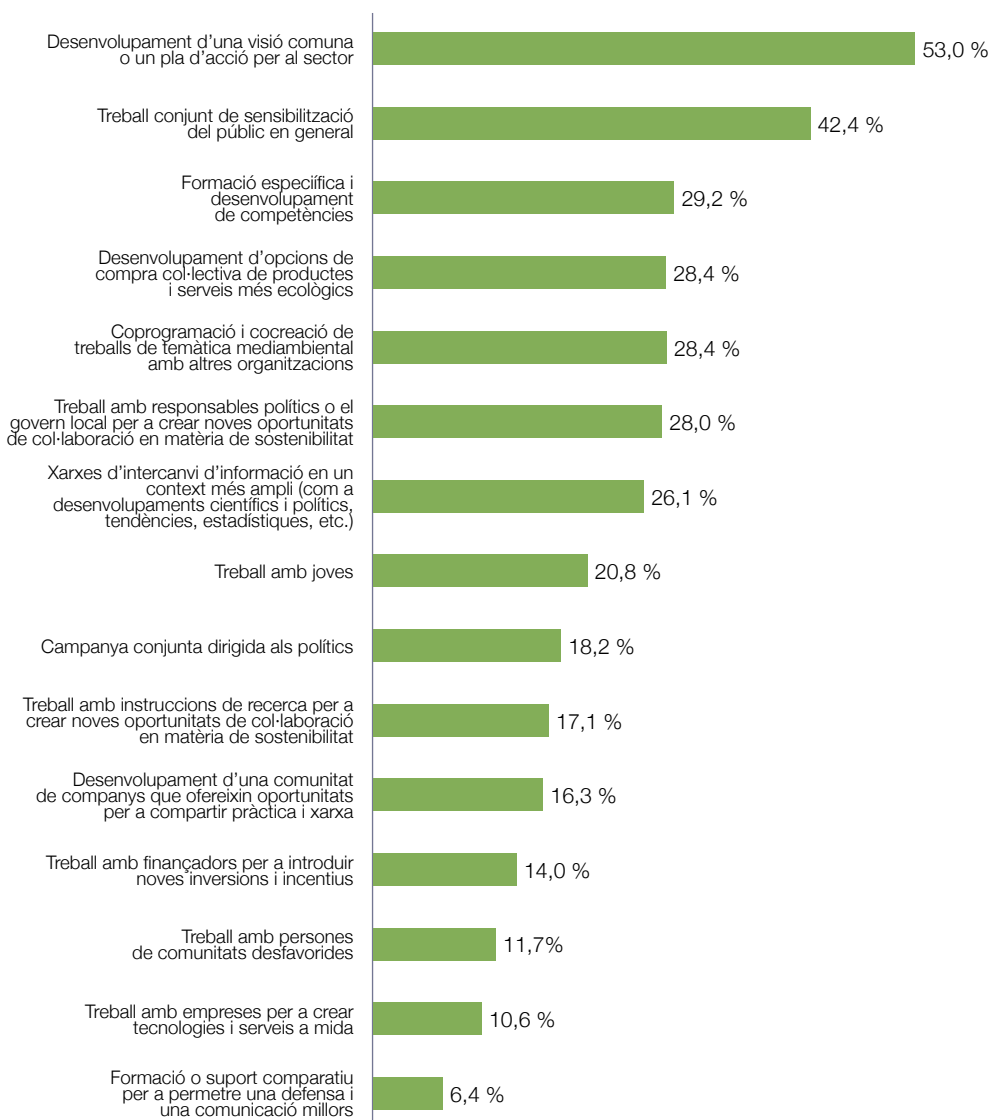
## ACCIÓ AMBIENTAL - VISIÓ CONJUNTA

En aquesta secció s'ha demanat als enquestats que facin una mirada més enllà de la seva organització per conèixer com posicionen l'esforç que fa el conjunt del sector cultural respecte a la sostenibilitat mediambiental.

### Acció del sector cultural

El 88 % dels enquestats considera que la sostenibilitat ambiental és rellevant per als objectius del sector cultural i creatiu. Així mateix, gairebé la meitat considera que l'acció del sector cultural en matèria mediambiental és similar a la d'altres sectors i el 16 % declara que el sector cultural fa menys que altres sectors en matèria de sostenibilitat. Al gràfic 16 es mostren algunes opcions col·lectives per accelerar la col·laboració sectorial al voltant de l'acció climàtica.

**Gràfic 16. Accions col·lectives identificades per una major col·laboració sectorial, en percentatge**



Font: elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de l'enquesta.

Més de la meitat dels enquestats (53 %) van afirmar que una de les principals accions a realitzar és el desenvolupament d'una acció climàtica comuna per al sector. Treballar conjuntament per a la sensibilització del públic en general (42 %) és un altra de les accions col·lectives més populars, seguida de la formació específica i el desenvolupament de competències en matèria de sostenibilitat mediambiental (29 %).

## **Visió d'un sector cultural i creatiu sostenible**

L'enquesta va acabar amb una pregunta oberta on es demanava a les persones que havien respost que donessin la seva idea o visió personal d'un sector cultural creatiu i culturalment sostenible. Més de 150 enquestats van oferir respostes meditades i extenses a aquesta pregunta, un extracte de les quals oferim a continuació:

- Cal incrementar la conscienciació dins de les empreses culturals i dedicar més recursos per a la compra de material més ecològic i sostenible. Així mateix, cal més investigació i el desenvolupament de tecnologies i materials que siguin ecològics i sostenibles però que també compleixin amb les necessitats del sector.
- Les institucions haurien de promoure més ajudes (o penalitzacions per pràctiques deficientes) per incentivar el compromís de les empreses.
- Per aconseguir una millora substancial, s'ha d'avançar en dues grans direccions: enviar protocols d'actuació fàcilment executables i, complementàriament, transmetre quins incentius econòmics té contractar empreses compromeses amb la lluita contra el canvi climàtic.
- Cal comptar amb formació sobre la matèria i crear xarxes que permetin que les accions que realitzem siguin més sostenibles.
- S'ha d'assolir la sostenibilitat entenent que la cultura és una necessitat per al desenvolupament de les persones i les societats i no pas un negoci.
- Falten eines per poder tenir un criteri de quines coses s'estan fent bé i en què es podria millorar.
- El sector cultural creatiu i cultural pot liderar els avenços socials en sostenibilitat sempre que compti amb els recursos humans i econòmics necessaris.
- El programa d'actuació mediambiental s'ha d'enfocar sectorialment i cal tenir en compte que va dirigit a entitats petites sense ànim de lucre i amb la participació de voluntariat.
- Falta estratègia, lideratge polític i pressupostos per invertir en sostenibilitat.
- Cal fomentar el treball en xarxa, compartint coneixements, experiències i eines.
- S'han d'establir eines que facilitin l'adaptació mediambiental: assessorament, formació i ajudes en el finançament.
- S'ha d'actuar de manera conjunta i tractar de formar més el personal que forma part del sector cultural, donar-li eines per poder fer més i veure les prioritats d'actuació de l'entorn.

- Cal una normativa clara o una guia per a la sostenibilitat de les productores que informi de la situació actual i de les mesures reals d'acció que es poden dur a terme. A més, es podria elaborar un pla d'incentius o d'ajuts públics per incentivar la sostenibilitat.
- Cal que les institucions confeccionin un catàleg de mesures integrals que els agents del sector han de complir per accedir a les subvencions corresponents.
- La influència dels artistes i de la comunitat ha de ser clau per afavorir un canvi de mentalitat.
- Són necessaris recursos per aconseguir millores en els edificis, les col·leccions i la societat en general.
- Els responsables municipals han de treballar conjuntament per incidir en la percepció del públic des de la branca cultural festiva.
- El sector cultural i creatiu hauria d'aplicar tots els principis referents a la reducció, la reutilització i el reciclatge.
- Cal tenir en compte la sostenibilitat en totes les àrees del sector: des dels materials fins a les contractacions, la mobilitat, etc., i comunicar què s'està fent.
- S'ha de fer emergir la temàtica mediambiental en la programació per generar una reflexió col·lectiva entre els usuaris de les activitats culturals.
- Cal impulsar una normativa que porti el sector cultural al compliment dels paràmetres de sostenibilitat.
- El canvi de paradigma serà efectiu en la mesura que hi hagi una planificació estratègica intel·ligent amb un sistema d'estímul basat en incentius fiscals potent i decidit. Cal seguir l'exemple d'Alemanya d'apostar per una transició ràpida cap a una economia verda.
- S'han de pensar des de l'inici totes les accions que es realitzin en clau mediambiental per reduir els efectes negatius de l'activitat cultural, i disposar d'eines per compensar els impactes que no es puguin evitar.
- La sostenibilitat depèn de tots i cadascun dels sectors, també del cultural. És urgent sensibilitzar per fer emergir actuacions concretes des del mateix sector.
- La cultura i les arts són eines fonamentals per encarar els reptes de la sostenibilitat. Per canviar paradigmes cal canviar visions de món, i això cal fer-ho des de la memòria i el coneixement científic i social, però amb l'ajuda de la imaginació i la creativitat artística que són la clau de la innovació.
- Cal integrar la sostenibilitat com un eix cabdal, necessari i innegociable, no complementari com ha estat fins ara. Actuar sota criteris de sostenibilitat suposa tenir en compte l'economia, la societat i el medi ambient, i en aquest últim cas apostar pel paradigma de l'economia circular.
- S'han de proporcionar eines al públic infantil i jove per afavorir la seva formació global, lliure i empàtica.
- Com a sector cultural, tenim l'obligació de generar «massa crítica» i pensament al voltant dels grans reptes socials que s'han d'afrontar les pròximes dècades, entre ells, el canvi climàtic. La cultura permet abordar-lo des de perspectives innovadores

i creatives i pot ajudar a saltar algunes barreres científiques que fan que una part de la població no visqui el problema com a propi. El sector té l'oportunitat d'establir un vincle fort amb les generacions més joves, a les quals de vegades ens costa arribar i que han demostrat tenir una gran consciència i preocupació sobre aquesta qüestió. Des del sector cultural públic s'ha de liderar aquest canvi, involucrar-hi els públics en les decisions que, *a priori*, puguin semblar més controvertides.

- Cal incorporar la lluita mediambiental com una part important en els programes de reducció de la injustícia social.
- És necessari que tot el sector treballi conjuntament i establir una estratègia a llarg termini.
- Cal proporcionar al sector creatiu els valors fonamentals de l'entorn, els quals s'han de convertir en una part integral de l'educació i la conscienciació social pel respecte a l'entorn i la seva preservació. Així mateix, cal mostrar el camí i les petites idees que poden contribuir a generar un futur més net i sostenible.
- En el sector cultural i creatiu existeix la capacitat i la responsabilitat d'ajudar els ciutadans a comprendre els reptes que afronta la humanitat.
- El fet que les persones que treballen en el sector cultural tinguin més coneixement sobre aquest tema comportarà petits canvis que tindran un resultat visible en conjunt.
- S'ha de treballar en xarxa i intercanviar experiències reeixides en sostenibilitat.
- Cal aprofitar l'aparador que suposa la cultura per explicar millor polítiques sostenibles a la comunitat.
- La cultura és líder en les revolucions i resulta crucial en la millora de la societat i dels individus, amb impacte a tot el món i a escala global. Davant l'emergència mediambiental mundial, ha de ser un sector clau on aplicar polítiques sostenibles i comunicar-les per conscienciar les persones.
- Manquen formació gratuïta, creació de xarxes d'intercanvi de serveis i contractacions de proveïdors, així com implicar en la formació d'experts que presentin casos d'èxit exponencials.





## Conclusions i recomanacions



Excepte en comptades excepcions, les polítiques i estratègies culturals no solen incloure el canvi climàtic i la crisi ecològica dins de les seves estratègies. No obstant això, el sector cultural hi juga un paper importantíssim, potser no tant pel que fa a la contribució a les emissions globals com quant al seu potencial de recerca i demostració de solucions, combinat amb la seva capacitat de connectar de manera única amb grans segments de la nostra societat i influir-hi.

La cultura és una eina vital de transformació social i molts professionals culturals i creatius l'han encapçalada al voltant dels reptes mediambientals durant molts anys, desenvolupant solucions i narratives que han impulsat canvis globals.

Reconsiderar les polítiques culturals per alinear-les amb objectius internacionals, com ara l'abast de la neutralitat en les emissions de carboni i restaurar la salut dels nostres ecosistemes, és absolutament crucial. Aquest repte va acompanyat de l'oportunitat de redissenyar i dinamitzar el teixit econòmic del sector cultural, així com d'enfortir els compromisos polítics a escala nacional i internacional i influir en el conjunt de la societat per a la consecució d'aquests.

### ***Estudi de cas 7 - Barcelona de Serveis Municipals. Equilibri entre rendibilitat i millora mediambiental***

Barcelona de Serveis Municipals (B:SM) és una empresa de l'Ajuntament de Barcelona que va néixer l'any 2002 amb l'objectiu d'unificar en una sola societat la prestació de serveis municipals. Actualment, les activitats que gestiona B:SM són variades i inclouen des d'aspectes relacionats amb la mobilitat fins a les instal·lacions de referència dedicades a la cultura, l'oci i la biodiversitat. B:SM considera el respecte a l'entorn com un dels principis bàsics en la gestió de les seves activitats, cosa que es reflecteix en les línies estratègiques que ha establert per al període 2018-2023.

Diverses activitats de B:SM disposen de sistemes de gestió mediambiental certificats segons la norma ISO 14.001. Gràcies a aquests, es gestiona el delicat equilibri entre el manteniment de la rendibilitat i la reducció de l'impacte mediambiental.

Entre altres instal·lacions, B:SM gestiona el Parc del Fòrum i l'Anella Olímpica de Barcelona. Tots dos espais acullen infinitat d'esdeveniments i trobades culturals, de manera que B:SM ha tingut ocasió de consolidar la seva ambició mediambiental de manera transversal en la gestió d'aquests espais. Així mateix, ha emprat la seva posició per influenciar i col·laborar amb empreses promotores en la implementació d'aquesta ambició a través de plans integrals de mobilitat i la introducció de criteris mediambientals en els plecs de contractació.

## CLAUS PER INCORPORAR L'ACCIÓ CLIMÀTICA I LA SOSTENIBILITAT MEDIAMBIENTAL DE MANERA TRANSVERSAL EN LES ESTRATÈGIES CULTURALS

---

Aquest estudi ens mostra que només un 8,5 % dels ajuts públics que arriben a les organitzacions culturals incideix en el medi ambient dins dels plecs de condicions. Així mateix, més de la meitat dels enquestats (53 %) van identificar el desenvolupament d'una acció climàtica comuna per al sector com la principal acció amb vista al futur per accelerar la col·laboració sectorial en temes d'acció climàtica. D'altra banda, uns dels motius indicats per explicar la manca d'èxit en la implementació de mesures sostenibles són la falta de claredat en la legislació i la manca de suport institucional i organismes públics.

D'aquestes dades se n'extreu un mandat inequívoc per als responsables de les polítiques culturals de crear una estratègia que contingui una ambició climàtica i ambiental d'acord amb els reptes globals als quals ens enfrontem; una estratègia que busqui, entre altres coses:

- Promoure un moviment independent del sector creatiu i cultural en matèria de sostenibilitat.
- Desenvolupar sendes i mecanismes per facilitar l'accés al coneixement, així com el ràpid intercanvi d'experiències entre organitzacions culturals, fent visible totes les accions, tant pràctiques com creatives.
- Fomentar la innovació al voltant de noves pràctiques creatives sostenibles, l'ús de nous materials i nous processos de producció cultural.
- Invertir en la transició del sector cap a una infraestructura neta i sostenible.
- Alinear les organitzacions culturals i el conjunt del sector amb objectius climàtics i sostenibles a escala internacional.
- Cocrear una visió i un full de ruta per aconseguir una nova economia cultural sostenible.

### *Arts Council England - Estratègia 2020-2030*

El Consell de les Arts d'Anglaterra ha publicat recentment la seva nova estratègia cultural, un dels quatre principis d'inversió de la qual és la responsabilitat mediambiental: «Durant els pròxims deu anys, esperarem que les organitzacions culturals a les quals donem suport doblin el seu compromís amb la responsabilitat mediambiental. Els demanarem que facin plans per reduir el seu impacte, així com que mesurin i entenguin el seu progrés en fer-ho i n'informin. Volem que les organitzacions culturals actuïn com a líders de les seves comunitats per adoptar un enfocament ambientalment responsable de la gestió d'empreses i edificis, reduint les emissions de carboni, augmentant els nivells de reciclatge, minimitzant l'ús del plàstic i disminuint el consum d'aigua. També esperem que promoguin la necessitat de responsabilitat mediambiental a les comunitats on treballen, a través de les seves associacions i amb el seu públic. Haurien de ser conscients del paper del sector cultural per ajudar a conduir al canvi i tenir per objectiu ser innovadors i donar resposta a les opcions que prenen.»

## 1. Mesurar els impactes

Els resultats de l'informe indiquen que tan sols un 13 % de les organitzacions enquestades mesuren sempre els impactes ambientals relacionats amb la seva activitat. Un pas crucial, a escala legislativa, pot ser identificar i implementar una metodologia i/o eina accessible i comuna a tots els agents del sector cultural per permetre l'avaluació global dels impactes de l'activitat cultural al medi ambient. El resultat d'aquestes mesures proporcionarà informació sobre l'estratègia, la planificació i la intervenció en un futur.

Com succeeix amb qualsevol àrea estratègica d'una entitat o empresa, és important establir un punt de referència o partida per poder avaluar l'èxit de les actuacions i intervencions dedicades a reduir l'impacte del medi ambient del sector cultural. Existeixen diferents maneres de mesurar els impactes, tot i que cap no és perfecta.

L'indicador més estès per avaluar la contribució de l'activitat humana al canvi climàtic és la mesura de concentració de gasos d'efecte hivernacle (GEH), com el diòxid de carboni, el metà, els gasos fluorats i els òxids nitrosos, entre d'altres, emesos a l'atmosfera. Aquests gasos es produeixen i gestionen de manera natural, però certes activitats humanes, com la crema de combustibles fòssils, han fet que es produeixi un notable augment de l'emissió d'aquests gasos, fet que limita la capacitat de la nostra atmosfera de reabsorbir-los de manera natural i, per tant, provoca canvis i inestabilitat en el nostre sistema de clima i crisis mediambientals associades, com l'acidificació i l'escalfament dels nostres oceans.

Les activitats humanes que generen aquests GEH van des del transport, fins a la generació de certes formes d'energia, l'extracció i tractament de matèries primeres o la producció d'aliments. Pràcticament tot el que fem genera un impacte en el nostre clima. No es tracta de deixar de realitzar aquestes activitats, sinó de buscar maneres de dur-les a terme amb el menor impacte possible i de buscar maneres de regenerar el nostre entorn natural. Si no es realitza un mesurament regular d'aquests impactes, és impossible saber del cert quins models de gestió i producció artística són més sostenibles.

L'Oficina Catalana del Canvi Climàtic ofereix una calculadora<sup>18</sup> de petjada d'emissions i el 2019 va publicar una actualització de la Guia de càlcul d'emissions de GEH.<sup>19</sup>

Aquesta guia és útil per a qualsevol organització, com ara administracions públiques, empreses i associacions, i per a la ciutadania en general. Així mateix, juntament amb la calculadora, la guia és l'eina recomanada per a l'elaboració de l'inventari d'emissions de GEH de les organitzacions adherides al Programa d'acords voluntaris per a la reducció d'emissions de GEH.

Altres exemples d'eines de mesurament d'impactes ambientals és la calculadora Creative Green Tools, dissenyada per Julie's Bicycle en col·laboració amb el sector cultural i creatiu britànic.

---

18 Oficina Catalana del Canvi Climàtic - calculadora d'emissions: [https://canviclimatic.gencat.cat/es/actua/calculadora\\_demissions/](https://canviclimatic.gencat.cat/es/actua/calculadora_demissions/)

19 Oficina Catalana del Canvi Climàtic: guia de càlcul d'emissions GEI: [https://canviclimatic.gencat.cat/es/actua/guia\\_de\\_calcul\\_demissions\\_de\\_co2/](https://canviclimatic.gencat.cat/es/actua/guia_de_calcul_demissions_de_co2/)

## 2. Objectius de reducció i plans d'acció

És important alinear les polítiques culturals amb polítiques mediambientals, tant locals com territorials, nacionals o internacionals, a fi d'assegurar que els objectius sostenibles del sector van d'acord amb les recomanacions científiques, i així dotar els esforços realitzats d'un context específic, amb un recorregut a seguir, dins d'un problema sistèmic i global.

Per assegurar una progressió positiva en la consecució de reduccions d'impactes mediambientals, és important establir objectius que siguin ambiciosos i coherents amb les línies d'acció en altres sectors i àrees de la societat.

Hi ha diferents metodologies, de les quals cal destacar la iniciativa Science Based Targets, que pren l'Acord de París i la ciència climàtica com a marcs de referència per establir quan i com de ràpid una organització necessita reduir les seves emissions per limitar l'escalfament global per sota de 2 °C.

### *Ajuntament de Barcelona - Declaració d'emergència climàtica<sup>20</sup>*

«La crisi climàtica és real, no és un simulacre. Si no hi fem res, Barcelona i el planeta es convertiran en llocs inhabitable per a les futures generacions. Per evitar-ho i mitigar els efectes de la crisi climàtica a la ciutat, l'Ajuntament de Barcelona ha decretat l'emergència climàtica amb un pla d'acció dotat amb 563 milions d'euros per dur a terme cent mesures amb l'objectiu que el 2030 s'hagin reduït en un 50 % les emissions de gasos d'efecte hivernacle respecte dels valors registrats el 1992 i s'hagin disminuït les emissions de CO2 en dos milions de tones.»

És crucial que, a més de generar objectius de sostenibilitat mediambiental, les organitzacions culturals adopti un pla d'acció d'acord amb aquesta ambició. Els legisladors culturals tenen el poder d'inspirar i afavorir la integració d'aquests plans, i fer que això esdevingui una condició obligatòria per a totes les empreses que reben diners públics.

## 3. Formació i coneixement

A la vegada que s'impulsen les pràctiques de mesurar els impactes mediambientals de l'activitat cultural i se'n fa el seguiment basant-se en un establiment d'objectius sostenibles, és important dotar el sector dels coneixements i mitjans adequats per actuar en matèries ambientals.

El 25 % dels enquestats afirmen que la manca de coneixements en la matèria és el principal motiu de la inacció de les seves organitzacions. Si sumem aquesta xifra a la del 35 % d'enquestats que afirmen que ni tan sols ho havien considerat, és fàcil arribar a la conclusió que fomentar la creació d'eines, recursos i programes de formació ambiental específics i rellevants per al sector cultural permetrà incrementar exponencialment l'acció ambiental i generar noves capacitats en la força laboral del sector.

---

20 Ajuntament de Barcelona, Declaració d'emergència climàtica <https://ajuntament.barcelona.cat/superilles/es/noticia/barcelona-declara-la-emergencia-climzatica>

L'experiència implementada per Julie's Bicycle a través de la gestió del Programa Ambiental de l'Arts Council England inclou, entre altres, els elements següents:

- Creació de guies, podcasts, manuals i altres recursos. El coneixement en aquest cas se segmenta per sectors (teatres, museus, festivals, etc.) que tenen activitats molt diferents per àrea d'impacte ambiental (energia, aigua, residus, etc.) d'una manera més genèrica.
- Creació de programes de formació específica. Alguns exemples de programes de formació són: Creative Climate Leadership<sup>21</sup>, Accelerator Programme<sup>22</sup>, Carbon Literacy Project.<sup>23</sup>
- Creació d'un programa públic d'esdeveniments, fòrums i webinars on els membres de la comunitat cultural i creativa puguin reunir-se per expandir, compartir i debatre aquest coneixement.
- Establir connexions amb programes acadèmics per assegurar l'intercanvi de coneixement entre professionals del sector i els programes d'estudis culturals.

La generació i transmissió de coneixement en un sector tan divers com el cultural i creatiu és una tasca complexa que difereix depenent del context específic de cada país, de manera que requereix estratègia i esforços coordinats de diferents agències tant privades com públiques. Per tant, es recomana realitzar un diagnòstic de les eines i els agents existents i implementar un programa específic.

#### 4. Col·laboracions estratègiques

El canvi climàtic i la crisi ecològica són problemes globals que requereixen l'acció col·lectiva a escala local, nacional i internacional. Totes les decisions de tots els agents implicats en la cadena de valor d'un sector tenen la capacitat de tenir un impacte positiu en el medi ambient i de trobar solucions sostenibles aplicables a la resta dels sectors. Comptem amb deu anys per posar en marxa els mecanismes i la infraestructura necessaris per fer que la corba de les nostres emissions globals entri en fase descendent. Aquest termini tan curt fa que la col·laboració es converteixi en una eina clau per assegurar un ràpid intercanvi del coneixement adquirit i l'aplicació de solucions a gran escala.

En l'àmbit polític i el legislatiu, per a la consecució dels objectius de l'Acord de París i el desenvolupament sostenible, és crucial assegurar-se establir línies de diàleg i col·laboració amb diferents departaments de govern, com ara el Departament de Territori i Sostenibilitat o el d'Educació. L'objectiu és reforçar i alinear estratègies, fer visible recursos i solucions, facilitar el desenvolupament d'idees i inversió, i connectar les bones pràctiques perquè es puguin reproduir i créixer.

---

21 Creative Climate Leadership <https://www.creativeclimateleadership.com/>

22 Accelerator Programme <https://juliesbicycle.com/course-ace-accelerator/>

23 Carbon Literacy Project <https://carbonliteracy.com/>

En el cas específic del sector cultural, algunes de les àrees que cal fomentar són les següents:

- Crear programes o mecanismes per connectar agents del sector cultural amb diferents sectors, implicant-hi tota la cadena de valor per impulsar la innovació dins i fora del sector cultural.
- Dins el sector cultural, per fomentar un ràpid intercanvi de coneixement, identificar obstacles comuns, augmentar la implementació de models i solucions sostenibles, etc.
- Connectar la comunitat científica amb l'artística i fomentar així l'intercanvi de coneixements, metodologies, etc.

## 5. Finançament

Per assegurar una transició cap a un sector cultural sostenible, és crucial dissenyar una estratègia d'inversió d'acord amb els reptes que les organitzacions van trobar durant aquesta transició.

Algunes de les àrees que requereixen inversió són:

- **Projectes d'adaptació d'edificis i equipaments.** Inversió en espais existents per actualitzar aspectes com la il·luminació LED, instal·lar endolls per a la recàrrega de vehicles elèctrics, sistemes de climatització, etc. Quan es tracti de desenvolupament de nous edificis, la inversió s'ha de produir en la introducció de materials sostenibles, tecnologies eficients, etc.
- **Infraestructura pública** que permeti la realització d'esdeveniments sostenibles a l'aire lliure, com ara accés a fonts d'aigua potable, adaptar la xarxa elèctrica per a esdeveniments a gran escala, etc.
- **Formació i coneixement.** Invertir en un programa que fomenti la generació i l'intercanvi de coneixement detallat en el punt 3 d'aquesta secció: inversió en la creació i traducció de recursos, subvencions a organitzacions culturals per accedir a programes de formació, etc.
- **Programes culturals dedicats a la sensibilització del públic** i a la generació d'una narrativa comuna que aculli múltiples mirades i respostes creatives. Aquesta inversió es pot fer de manera individual, aportant subvencions i ajudes a projectes esporàdics i/o invertint en un programa anual o bianual a nivell del sector i convidant tots els agents culturals i creatius a participar-hi. Un exemple de programa creatiu sectorial és Season for Change.<sup>24</sup>
- **Accés a experts** (consultories) que puguin donar suport al sector durant el procés de transició: estratègies d'eficiències energètiques i d'aigua, anàlisi del cicle de vida de materials, innovació i disseny de nous models de producció, etc.

---

<sup>24</sup> Season for Change [www.seasonforchange.org.uk](http://www.seasonforchange.org.uk)



- **Innovació.** Els agents culturals necessitaran suport a l'hora d'investigar, desenvolupar i provar noves solucions. Així mateix, el sector necessitarà ajuda per integrar aquestes solucions a gran escala.
- **Espais naturals.** Fomentar i incentivar projectes culturals que protegeixin i/o restaurin la biodiversitat dins la seva comunitat. Així mateix, invertir en la creació d'infraestructura verda en espais culturals que contribueixi a la salut i benestar de les persones i faciliti solucions naturals de desguàs, protecció contra inundacions, etc.
- **Estratègia de comunicació.** Els agents legisladors del sector cultural poden generar i donar suport a mecanismes que permetin donar visibilitat a totes les accions i respostes mediambientals desenvolupades i consolidar el sector cultural com a líder en el camp de l'acció creativa climàtica, així com inspirar altres sectors a escala nacional i internacional.

Aquesta inversió requereix un esforç coordinat entre diferents agents i departaments de govern, de manera que és recomanable generar un repositori que condensi tant la normativa i la legislació existents, com una llista d'oportunitats de finançament amb objectius de millora mediambiental que estigui disponible per al sector.

### ***Distintiu de garantia de qualitat ambiental dels equipaments escènics, musicals i d'arts visuals***

El Govern català reconeix la gestió ambiental sostenible dels equipaments escènics, musicals i d'arts visuals amb una nova categoria del Distintiu de garantia de qualitat ambiental. Els Departaments de Cultura i el Departament de Territori i Sostenibilitat han elaborat els criteris per a aquest reconeixement, així com un Manual de bones pràctiques ambientals.

El Distintiu de garantia de qualitat ambiental és una ecoetiqueta, és a dir, un sistema voluntari de qualificació ambiental que identifica i certifica de manera oficial que el producte o servei que la llueix té una afectació menor sobre el medi ambient i que compleix criteris ambientals estrictes establerts prèviament. La principal finalitat d'aquest distintiu és promoure i reconèixer l'ecoeficiència i la sostenibilitat en la planificació, projecció i gestió dels equipaments culturals. Es tracta de minimitzar els impactes ambientals i fomentar el desenvolupament sostenible més enllà dels requisits derivats del compliment de la normativa vigent i facilitar als responsables i gestors d'aquests equipaments la recopilació de dades que els permetin conèixer l'estat del seu equipament i millorar-ne la gestió.

Des del març del 2020 s'ha creat una nova categoria del Distintiu adreçat a biblioteques i museus.

## PER ON COMENÇAR? RECOMANACIONS I RECURSOS DISPONIBLES PER A LES ORGANITZACIONS CULTURALS I CREATIVES

---

La llista següent és un full de ruta amb diferents accions que poden adoptar organitzacions culturals i creatives i que condueixen a comportaments d'acord amb valors sostenibles o que els reforcen. No obstant això, no és exhaustiva ni expressa necessàriament l'ordre específic que s'ha de seguir.

- **Mesurar els impactes ambientals de l'activitat cultural i/o creativa.** El mesurament d'impactes permetrà entendre l'èxit de les intervencions mediambientals i calcular estalvis econòmics, així com altres beneficis. També oferirà informació molt valuosa per a la presa de decisions i futures actuacions, així com evidència que podrà ser utilitzada per comunicar de manera externa amb confiança i rigor.
- **Posicionar la idea de sostenibilitat com una prioritat dins l'organització** mitjançant el desenvolupament d'una política i un pla d'acció de sostenibilitat amb clars objectius de reducció d'impactes i responsabilitats internes, i que es comuniqui de manera interna i externa.
- **Designar una persona** perquè sigui l'encarregada de desenvolupar el pla d'acció sostenible i coordinar les activitats necessàries per assolir els objectius. Com més temps i recursos es dediquin a aquesta tasca, més beneficis generarà.
- **Mantenir un diàleg amb col·laboradors, patrocinadors, proveïdors i contractistes** per comunicar ambicions socials i ambientals, establir condicions mínimes en els acords i contractes i explorar les maneres com s'aconseguiran aquestes ambicions de manera col·laborativa.
- **Establir una green rider (fitxa tècnica ambiental)** que faci que els requeriments tècnics de l'activitat creativa s'alineïn amb la política sostenible de l'organització. Per exemple, quan els artistes estan de gira tenen l'oportunitat de reduir la petjada de carboni de la seva activitat alhora que inspiren i influeixen en un gran nombre d'equips de persones, sales i festivals.
- **Utilitzar materials sostenibles** en la producció creativa i cultural i investigar opcions que permetin fer servir materials reciclats o d'origen certificat. Alguns exemples són el cotó orgànic, el cartró i el paper d'origen certificat (per exemple, Forest Stewardship Council) i peces fetes amb fibres de bambú o cànem. Així mateix, treballar amb impremtes que implementin processos sostenibles robustos sempre que sigui possible.
- **Reduir els residus i eliminar el plàstic d'un sol ús.** Canviar a opcions més duradores i menys contaminants, com ara gots reutilitzables, i treballar amb els companys i equips per trobar maneres d'eliminar la resta de materials d'un sol ús.
- **Contractar energia neta** amb un proveïdor d'electricitat 100 % renovable i animar a tothom que treballa amb l'organització a fer el mateix.
- **Implantar estratègies d'eficiència** amb clars objectius de reducció de consum d'aigua i electricitat, i que ajudin l'organització a generar estalvis per invertir en un futur en tecnologies netes i eficients.

- **Introduir menús sostenibles.** Incrementar l'oferta d'opcions sense peix i carn en els menús disponibles per al públic i per als treballadors, i intentar treballar amb proveïdors locals, empreses de proximitat i proveïdors que ofereixin aliments certificats.
- **Redirreccionar els estalvis i inversions** a fons que treballin amb projectes de valor social i ambiental, no vinculats a la indústria de combustibles fòssils.
- **Sumar la veu de l'organització a la del moviment climàtic global** a través de campanyes i organitzacions que treballen en aquest espai.
- **Comunicar els esforços i els èxits** assolits en aquest àmbit a través de plataformes, educar-hi audiències i visitants, i involucrar-los-hi.
- **Realitzar programes i creacions artístiques sobre temes mediambientals.** Afavorir la reflexió, l'acció i el diàleg de canvi en l'àmbit cívic a través de l'art i la pràctica creativa.
- **Col·laborar dins i fora del sector cultural.** Promoure l'intercanvi de coneixement i d'experiències amb la implementació de mesures mediambientals per accelerar la transició del conjunt del sector i generar oportunitats de col·laboració i innovació de models de creació, serveis, productes, etc.
- Pel que fa a les audiències i el transport públic, **crear una política de transport sostenible** que incideixi en les opcions de transport sostenible i, si és possible, generar mecanismes per incentivar-ne l'ús.
- **Protegir i regenerar l'entorn natural.** Si l'activitat creativa té lloc en espais oberts, considerar l'impacte de l'activitat en la flora i la fauna de l'entorn. Intentar aplicar mesures no només que el protegeixin, sinó també que el regenerin. En espais urbans també és possible generar pulmons verds que promoguin i preservin les reserves naturals, com ara els sostres verds i les parets verdes.
- **Compensar la pròpia petjada de carboni.** Un cop s'han explorat totes les maneres d'eliminar i/o reduir al màxim la petjada de carboni, cal considerar invertir l'equivalent de les emissions que l'activitat hagi produït en causes que donin suport a la justícia climàtica.

En els enllaços següents trobareu alguns recursos disponibles per aprofundir en les iniciatives esmentades

- Environmental Policy and Action Plan Guidelines  
<https://juliesbicycle.com/resource-policy-action-plan-guide/>
- Effective Environmental Policies in Action webinar featuring Lyric Hammersmith  
<https://juliesbicycle.com/event/webinar-effective-environmental-policies-in-action/>
- Making Data Meaningful webinar featuring Donmar Warehouse  
<https://juliesbicycle.com/resource-webinar-making-data-meaningful-2018/>
- Speaking Green: How to Share your Environmental Story webinar featuring the Royal Albert Hall  
<https://juliesbicycle.com/webinar-speaking-green-resource-2019/>
- How to buy sustainably sourced power – guide and infographic  
<https://juliesbicycle.com/how-to-buy-sustainably-sourced-power/>
- Greening your Capital Projects – What have we learnt?  
<https://juliesbicycle.com/news/greening-capital-projects/>

- Greening your Capital Projects webinar featuring Wiltshire Music Trust  
<https://juliesbicycle.com/webinar-greening-capital-projects-2019/>
- Green Touring webinar featuring New Adventures  
<https://juliesbicycle.com/resource-webinar-green-touring-2018/>
- Culture Beyond Plastics: Creative Solutions; understanding and eliminating problem plastics  
[https://juliesbicycle.com/resource\\_hub/culture-beyond-plastic-understanding-and-eliminating-problem-plastics/](https://juliesbicycle.com/resource_hub/culture-beyond-plastic-understanding-and-eliminating-problem-plastics/)
- Towards the Circular Economy guide  
<https://juliesbicycle.com/resource-circular-economy-2018/>
- Understanding the Circular Economy webinar featuring Modern British Conservation  
<https://juliesbicycle.com/webinar-the-circular-economy/>
- Five organisations bridging art and biodiversity in the UK  
[https://juliesbicycle.com/resource\\_hub/5-organisations-art-and-biodiversity-uk/](https://juliesbicycle.com/resource_hub/5-organisations-art-and-biodiversity-uk/)
- Creative Spaces for Nature: Biodiversity, Habitats and Ecosystems  
<https://juliesbicycle.com/resource-nature-biodiversity-habitats-ecosystems-2019/>
- Restoring Ecosystems Biodiversity webinar featuring Somerset House Trust  
<https://juliesbicycle.com/restoring-ecosystems-biodiversity-webinar-watch-now/>
- Museums' Environmental Framework  
<https://juliesbicycle.com/resource-museums-framework-2017/>
- Museums' Environmental Framework webinar featuring Ironbridge Gorge Museums Trust  
<https://juliesbicycle.com/event/museums-environmental-framework-webinar/>
- The Colour Green podcast series  
<https://juliesbicycle.com/podcast-the-colour-green/>
- Common Ground: Culture, Climate and Social Justice event roundup  
<https://juliesbicycle.com/news/common-ground-round-up/>
- Green Heritage Futures podcast series  
<https://juliesbicycle.com/green-heritage-futures-podcast/>
- 14 World Cities Tackling Climate Change Through Culture  
[https://juliesbicycle.com/resource\\_hub/resource-tackling-climate-through-culture-2019/](https://juliesbicycle.com/resource_hub/resource-tackling-climate-through-culture-2019/)
- Manchester City Council. Sustainable Events Guides  
[https://secure.manchester.gov.uk/info/500004/events\\_and\\_tourism/7837/sustainable\\_events](https://secure.manchester.gov.uk/info/500004/events_and_tourism/7837/sustainable_events)
- Kids in Museums- How can your museum support children and young people to understand and respond to the Climate and Ecological Emergency?  
<https://kidsinmuseums.org.uk/resources/how-can-your-museum-support-children-and-young-people-to-understand-and-respond-to-the-climate-and-ecological-emergency/>
- Powerful Thinking an environmental think-do tank for the UK festival sector  
<http://www.powerful-thinking.org.uk/>

- Powerful Thinking and Vision 2025's. The Show Must Go On. Bringing together UK research and analyses on the environmental impact of festivals  
<https://www.vision2025.org.uk/>
- Live Art Development Agency's study room guide Take the Money and Run? Some Positions on Ethics, Business Sponsorship and Making  
<https://www.thisisliveart.co.uk/resources/catalogue/study-room-guide-take-the-money-and-run-some-positions-on-ethics-business-sponsorship-and-making/>
- Season for Change  
<https://www.seasonforchange.org.uk/>

# Informes CoNCA

Darrers números de la col·lecció:

## ■ IC14 (2018)

Els programes de **residència artística** a Catalunya

## ■ IC15 (2018)

L'**educació superior** en l'**àmbit artístic** a Catalunya.  
Estudi i proposta d'organització

## ■ IC16 (2018)

Avaluació del **retorn social** de les convocatòries de **subvencions culturals**

## ■ IC17 (2019)

Desigualtats de **gènere** en l'**ocupació cultural** a Catalunya

## ■ IC18 (2019)

Estudi de l'**oferta educativa no formal** en l'**àmbit artístic** a Catalunya. Aplicació dels instruments metodològics, **anàlisi descriptiva i interpretativa** i **propostes de millora**



# Co NCA

Consell Nacional  
de la Cultura i de les Arts